Tweemaandelijks tijdschrift
28ste jaargang 1997/5 (167)
september-oktober

HORIZONtaal

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

Horizontaal – Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 28ste jaargang. Horizontaal is de voortzetting van *Esperanto Panorama.*

Redactie en administratie (België): Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03/234 34 00, telefax: 03/233 54 33, netwerk: Esperanto @agoranet.be – infobladzijden: http: //esperanto.agoranet.be; (Nederland): Libro-Servo Esperanto-Nederland, Marnixstraat 57, 2023 RB Haarlem.
Abonnementen: Gewoon abonnement: 600,– fr. in België, 33,– gld. in Nederland; vijfjarig abonnement: 2400,– fr. of 132,– gld.; levenslang abonnement: 15 000,– fr. of 775,– gld.
Rekeningen: Voor België telkens t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen KB 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; voor Nederland: postgiro rek.: 111278 t.n.v. Libro-Servo Esperanto-Nederland, Haarlem.

Redactie: Guido Van Damme, Eddy Raats en Ivo Durwael
Medewerkers: Paul Peeraerts, Jean Pierre VandenDaele, W.M.A. De Smet, R. Rotsaert, I. Lievens, R. Wylleman, M. Cuffez, e.a.
Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.
Horizontaal verschijnt de eerste van elke oneven maand.

Bijvoegsels bij Horizontaal worden slechts toegestaan als ze keurig gedrukt zijn en in onberispelijk Nederlands of Esperanto zijn opgesteld. De kosten veroorzaakt door het bijvoegen van het drukwerk worden gefactureerd.
Teksten voor publikatie moeten op de redactie toekomen uiterlijk op de 1ste van de even maand. De redactie houdt zich het recht voor ingezonden teksten, advertenties of bijvoegsels te weigeren of grammaticaal/stilistisch aan te passen. In geval van discussie beslist het Bestuur van de Vlaamse Esperantobond.
Overname van artikels is vrij, op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een presentexemplaar aan de redactie wordt gezonden.

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond omvat een bibliotheek met meer dan 1400 titels en 87 tijdschriften over Esperanto, taalproblemen, Esperantologie en Interlinguïstiek. Het beschikt tevens over een INTERNET-aansluiting voor internationale raadplegingen. U kan er terecht alle werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

Lijst van adressen van alle plaatsen in Nederland en Vlaanderen waar inlichtingen over Esperanto kunnen worden ingewonnen. Voor meer gedetailleerde gegevens over de clubs verwijzen we naar de activiteitenkalender waar u inlichtingen vindt over de activiteiten die in de volgende 3 maanden zijn gepland.

Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. Elektronisch adres: Esperanto@agoranet.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Fervojistoj L. De Sutter, Frère-Orbanstraat 210, B-8400 Oostende, tel.: (059) 50 18 25.
Esperanto-Nederland Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, Nederland. Tel.: (050) 577 59 54.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldbond/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: (010) 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41. SEL heeft groepen of leden in Diepenbeek, Gent, Halle, Oostende en Tienen.

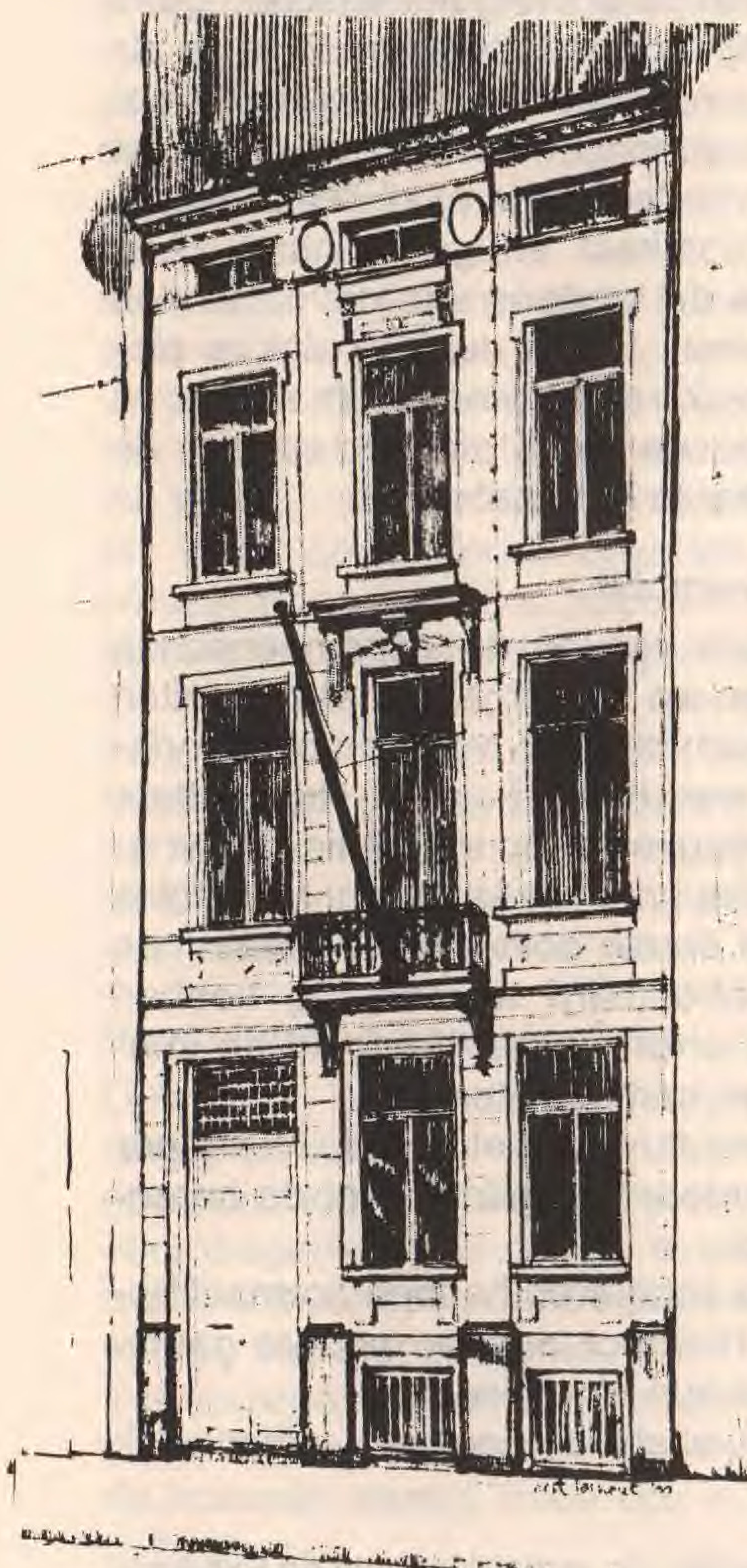
Bestuursleden van FEL:
Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42.
Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel.: (050) 54 40 03.
Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92.
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge.
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.
Eddy Raats, Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem
Edward Kusters, p.a. BASF Scheldelaan 600, 2040 Antwerpen

We houden het reeds enkele jaren vol om van het septembernummer van Horizontaal een speciaal cursusnummer te maken. Dat doen we ook dit jaar. U zal er een overzicht in vinden van (alle) cursussen die in Vlaanderen worden georganiseerd door de verschillende afdelingen van de Vlaamse Esperantobond, maar ook door andere organisaties die een beroep doen op ondersteuning door de Vlaamse Esperantobond. In het kader van het decreet op de subsidiëring van culturele verenigingen hebben die er immers allemaal belang bij zoveel mogelijk samenwerking en uitwisseling na te streven.

De ondersteuning door de Vlaamse Esperantobond kan op verschillende manieren gebeuren. De meest voor de handliggende is echter die waarbij onze leden (met een door de bond erkend getuigschrift van lesgever) optreden als gastspreker of als gastlesgever in een Esperantocursus die door een andere organisatie wordt ingericht. Die organisaties worden bij deze uitgenodigd om een beroep te doen op deze ondersteuning.

Voor inlichtingen en afspraken kan u terecht op telefoonnummer

(03) 234 34 00.

De leden van de bond die een lesgeversgetuigschrift hebben worden verzocht zich ter beschikking te houden. Het zou het secretariaat ten zeerste helpen indien zij zouden laten weten waar en wanneer zij inzetbaar zijn.

Maar dit nummer van Horizontaal besteedt ook veel aandacht aan een heel andere taalgemeenschap, die in de gewone maatschappij eigenlijk min of meer „doodgezwegen" wordt. Doven hebben het in onze maatschappij inderdaad niet alleen moeilijk om te horen, het is hen ook bijna onmogelijk om gehoord te worden. Enige aandacht van mensen die „communicatie met andere culturen" hoog in het groene vaandel dragen, is dan ook wel gepast. Trouwens, doven hebben met hun gebarentaal een bijzonder raakpunt met het Esperanto. Gebarentaal is namelijk ook een „kunsttaal" die te kampen heeft met gelijkaardige vooroordelen als die waarmee Esperanto geconfronteerd wordt. Aanhoudend moet ook zij zichzelf bewijzen: bewijzen dat ze alles kan uitdrukken, bewijzen dat er een taalgemeenschap bestaat, bewijzen dat er literatuur en cultuur bestaat... kortom de hele rimram.

In dit nummer tref je ook een nieuwigheid aan: de rubriek actueel, waarin min of meer belangrijke realisaties van of in verband met het Esperanto vanuit de hele wereld kort worden opgesomd. En niet helemaal nieuw maar toch, is de bespreking van een mooi Esperantogedichtje door Emile Van Damme. We hopen dat hij ook in de toekomst de poëtische noot in ons tijdschrift wil verzorgen.

Er staan trouwens weer grote veranderingen op het getouw wat ons tijdschrift betreft, maar daarover verneem je alles in ons laatste nummer van 1997. *gvd*

Isolement van stilte

Blinden zijn in de Esperantobeweging relatief goed vertegenwoordigd en komen er relatief ook goed aan hun trekken. Ik hoef maar te verwijzen naar bijvoorbeeld ons meinummer van 1991 waarin we de persoon Karel Clé belichtten, die werkzaam was bij de blinden. De brief van Zamenhof aan de blinden van Sint-Lambrechts-Woluwe was in dat nummer een extra aantrekkingspool. Ik kan ook verwijzen naar de Nederlandse esperantiste Nora Moerbeek, die pas onlangs door de Nederlandse koningin geridderd werd, of naar het tijdschrift *MONATO* dat ten behoeve van blinden op cassette wordt ingesproken. Het feit dat Zamenhof zelf oogarts was, ligt misschien wel aan de oorsprong van de aandacht die aan blinden binnen de Esperantobeweging wordt besteed. In het Jaarboek van UEA vinden we 8 fakdelegitoj voor blinden en er is ook de organisatie LIBE, de vereniging van blinde esperantisten die tal van diensten voor blinden – o.a. uitgaven in braille – verzorgt. Agado E3, vooral gedragen door Jacques Tuinder, die vaak in het tijdschrift *Dia Regno* verslag van zijn activiteiten doet, richt zich vooral op hulp voor blinden in armere landen, met momenteel de nadruk op Albanië.

Een groep gehandikapten die in het Esperantomilieu veel minder aan zijn trekken komt – slechts één fakdelegito in het jaarboek – zijn de doven. Reeds in ons vorige nummer kon je een kort bericht lezen over een ontwikkelingsproject in Cuba voor dove en blinde kinderen, waarbij Esperanto een rol speelt. In dit hoofdartikel willen wij even stilstaan bij de zeer eigen leefwereld van doven, waarin het gebrek aan mogelijkheid tot communicatie met de „andere" wereld en de dubbele cultuur waarin doven leven, het koppelstuk zijn met Esperanto. Wij putten de gegevens uit „Over doven en hun gemeenschap...", de tekst van een voordracht door de Amerikaanse professor Jerome Schein, professor emeritus in dovenstudies en dovenopvoeding, gehouden tijdens een bezoek aan België. (*Dovenmagazine* 1997/1, p. 18 e.v.)

Bicultureel en bilinguaal

Cultuur bepaalt de rollen die een individu in het leven moet vervullen. Vandaag wordt algemeen aanvaard dat doven hun eigen cultuur hebben, waarin de regels vaak verschillen van die van de horende meerderheidsculturen en die het best tot uiting komt in dovengemeenschappen.

Sommige critici stellen dat de dovengemeenschap niet bestaat. Laten we de 4 criteria bekijken die sociologen gebruiken om een gemeenschap te definiëren: plaatsbepaling, gemeenschappelijk erfgoed, gemeenschappelijke kenmerken en wederzijdse aantrekking.

Wat het eerste criterium betreft, zijn we het eens dat de dovengemeenschap niet bestaat op één enkele plaats. Dove mensen leven overal. Ook delen de leden van de dovengemeenschap geen gemeenschappelijk erfgoed (criterium 2) in de zin dat ze een cultuur overerfden van hun ouders. Het bestaan van dovengemeenschappen steunt op het derde en vierde criterium: zij delen dezelfde kenmerken (doofheid en gebarentaal). Een ander kenmerk is de tendens van dove mensen om samen te komen. Het is duidelijk dat ze plezier, comfort en voldoening vinden om samen te zijn met andere doven. Dove mensen creëren de middelen om elkaar te ontmoeten.[1]

Een wereld van verschil

Als je het bestaan van de dovengemeenschap aanvaardt, kunnen we verdergaan met drie feiten die steeds terugkomen. 90 % van de dove kinderen groeit op in een horend gezin. Hun ouders kunnen minder terugvallen op empathie (= invoelen) dan bij normaal horende kinderen. Meestal is hun dove kind de eerste dove persoon waarmee de ouders geconfronteerd worden. Zij hebben dus geen enkele ervaring met doofheid en kunnen niet met doven communiceren.

90 % van de doven huwen met een dove partner en vergroten daardoor de afstand met de horende gemeenschap.

90 % van de dove echtparen hebben normaal horende kinderen. Hierdoor dreigen ouders geïsoleerd te raken van hun eigen kinderen.

De 90 % is geen absoluut gegeven, afhankelijk

1. Ik hoef hier nauwelijks de vergelijking met de Esperantogemeenschap te maken. Ook het Esperanto krijgt vaak te horen dat het geen echte taal (dus sociologische gemeenschap is) omdat geografische plaats en (familiaal overgedragen) erfgoed ontbreken. Maar ook voor criterium 3 en 4 staan we sterk.

van de manier van meten kunnen er kleine verschillen optreden van 74 % tot 94 %, maar het toont zeer goed het reële en hardnekkige sociale isolement die doofheid met zich meebrengt.

Verwerping en aantrekking

De horende meerderheid staat vijandig tegenover dove mensen. Historisch bekeken merken we vijandigheid in het feit dat onderwijs voor dove kinderen slechts twee eeuwen oud is. Ze blijkt ook uit het feit dat de horende meerderheid zich blijft verzetten tegen het gebruik van gebarentaal in het onderwijs. Recentere voorbeelden zijn: beroepsdiscriminatie, weigering van ondertiteling op TV, onderwijsbelemmeringen voor een hogere opleiding, adoptie van horende kinderen door een doof echtpaar, ... We kunnen talrijke voorbeelden van minachting of afwijzing door de omgeving toevoegen. Verwerping, actief of passief, is een realiteit die dove mensen dagelijks ervaren.

Aantrekking aan de andere kant heeft te maken met het feit dat dove mensen elkaars gezelschap zoeken via dovenorganisaties, tijdschriften en specifieke activiteiten. Daarin voelen ze zich thuis. Het betekent: zich kunnen ontspannen, zich welkom voelen, comfort en vriendschap ervaren. Thuis betekent voor dove mensen dus niet noodzakelijk het huis waar ze wonen, maar die plaats waar anderen zijn die hen interesseren en waar de anderen dezelfde verwachtingen, smaak, hoop en vrees hebben. Thuis is waar ze kunnen voorspellen wat er gaat gebeuren.

Er zijn veel verschillende dovengemeenschappen. Toch kan men spreken over „de dovengemeenschap" (enkelvoud) zoals men spreekt over de cultuur van een land, terwijl er binnen een land toch ook ontelbare linguïstische en socio-economische verschillen zijn.

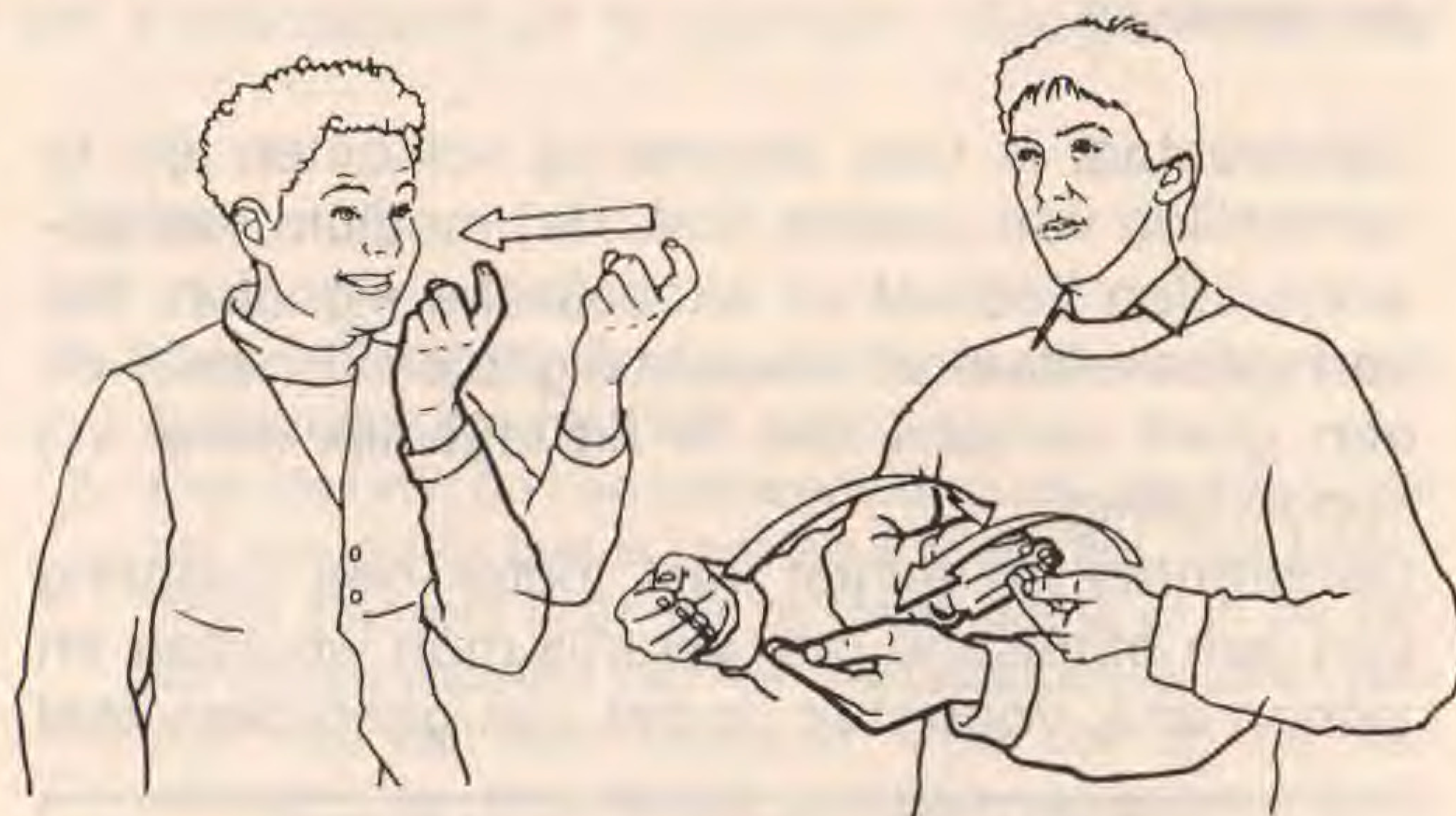
Dove mensen leren doof zijn

Opvoeding is voor dove kinderen wellicht nog belangrijker dan voor andere. Ten eerste heeft het onderdrukken van een cultuur ernstige gevolgen voor diegene wiens cultuur wordt onderdrukt: het is een aanval op iemands persoonlijkheid en leidt tot een negatief zelfbeeld.

Ten tweede moeten dove kinderen leren functioneren in twee culturen: in de vreemde cultuur van de horende wereld, maar ook in de eigen dovencultuur.

Ten derde is onderwijs voor dove kinderen belangrijker dan voor andere, omdat zij niet kunnen terugvallen op dezelfde culturele kennis die andere kinderen van thuis meekrijgen Bovendien profiteren dove kinderen niet in de zelfde mate als horende kinderen van toevallige leerervaringen.

Voor dove kinderen is het dan ook belangrijk dat zij leren communiceren. Aanleren van gebarentaal is daarbij een must. Het is opvallend dat dove kinderen zelden gebarentaal aangeleerd krijgen, terwijl horende mensen verschillende gelegenheden krijgen om gebaren te leren. Daarenboven studeren horende kinderen gedurende heel hun schoolloopbaan actief hun eigen moedertaal. Waarom geldt dat niet voor dove kinderen?

Dove kinderen moeten ook meertalig worden. Zij moeten de geschreven en gesproken taal van de horenden leren. Onderzoek toont aan dat tweetaligheid het leren van taal ten goede kan komen. Er werd aangetoond dat hoe meer talen men kent, hoe gemakkelijker het wordt om een taal bij te leren. Een fundamentele voorwaarde is echter dat elke taal wordt gerespecteerd.

Ter afronding

We hebben niet de volledige tekst van deze lezing overgenomen en hier en daar hebben we de tekst wat ingekort. We wilden immers vooral de taal- en cultuuraspecten van de dovengemeenschap belichten. De lezer zal misschien verwonderd zijn over dit artikel. Maar om hun specifiek taalfenomeen hebben dove mensen wel degelijk recht op enige aandacht in dit tijdschrift. Daarenboven kan de aandachtige lezer ongetwijfeld een aantal parallellen trekken tussen de dovengemeenschap en de Esperantogemeenschap... al staat het buiten kijf dat de esperantisten veel minder combatief moeten zijn om aan hun trekken te komen dan doven. De redactie hoopt met dit artikel een steentje te hebben bijgedragen aan het doorbreken van het isolement waarin dove mensen leven. gvd

Nadere informatie over doven kan je krijgen bij „Cultuur voor Doven" vzw, Jules Destréelaan 65 b, 9050 Gentbrugge. Tel.: (09) 231 96 94.

Gebarentaal

Ter illustratie van ons artikel voegen we hier wat informatie over gebarentaal toe. Het is gebaseerd op Taal en de menselijke natuur, hoofdstuk 7[1]. *Dat hoofdstuk handelt welliswaar over ASL (American Sign Language), maar bepaalde stukken zijn geldig voor alle gebarentaal. Ter verduidelijking: gebarentalen verschillen onderling evenzeer als ethnische talen. In die zin zou er dus ook een Esperantogebarentaal kunnen/moeten bestaan.*

Gebarentaal is taal, hoewel zij volkomen lijkt te verschillen van andere taal. Het medium van gewone talen bestaat uit akoestische signalen, dat van gebarentaal uit visuele signalen. Hoewel dit een groot verschil lijkt, is dit eigenlijk maar vrij oppervlakkig.

Gebarentaal is echter niet louter een codering van een ethnische taal waarbij men woorden en zinnen stuk voor stuk omzet van gesproken taal

Vingeralfabet, overgenomen uit La Jaro *1991. Taal wordt letterlijk gecodeerd.*

naar gebaren. Zo'n codering is bijvoorbeeld wel het vingerspellen. Dat wordt gebruikt om namen en of technische termen – waarvoor geen gebarenwoord bestaat – te vertalen. Je kan dat vergelijken met het overnemen van een woord uit een vreemde taal, omdat het in onze taal niet bestaat. Er bestaan ook andere vormen van codering, maar dove moedertaalsprekers van gebarentaal vinden zo'n codering onhandig en onnatuurlijk.

Gebarentaal heeft dezelfde variatie in uitdrukkingsmogelijkheden als gesproken taal. Het heeft een gestandardiseerde woordenschat – die dus moet worden geleerd – en een grammatica. Verder is ze geschikt voor grappen, argumenten, poëzie en wetenschap.[2]

Gebarentaal werd voor de eerste maal als instructiemiddel voor het onderwijs van doven gebruikt door de Franse abt L'Epée. Hij toonde daarmee aan dat doven noch geestelijk gehandicapt, noch rationeel onbekwaam zijn. Vanuit Frankrijk verspreidde het gebruik van gebarentaal in het onderwijs zich over heel Europa.

Toch bereikte gebarentaal niet zonder slag of stoot die status. In 1880 keerde het *International Congress on the Education of the Deaf* zich tegen het gebruik van gebarentaal en zocht zijn heil in liplezen. Vergelijk dat met televisie kijken zonder klank.[3]

In 1960 liet William Stokoe zien dat gebarentaal systematisch in elkaar zit. Hiermee verwierf gebarentaal zijn maatschappelijke legitimering als taal en kon de dovengemeenschap zijn politieke (taal)rechten beginnen opeisen... Maar ook hier is er nog een lange weg af te leggen.[4]

Gebaren kunnen worden ontleed in een aantal factoren: vorm, richting, plaats in de ruimte en beweging van de hand spelen daarbij een rol.

Die gebaren zijn niet iconisch. Iconisch wil zeggen dat er een rechtstreeks verband is tussen het ding en het teken. Hoewel gebaren soms de dingen waarnaar zij verwijzen gedeeltelijk uitbeelden, wordt de vorm van de gebaren vrijwel nooit volledig bepaald door hun betekenis.

naam *kort* *ei*

Gebaren die slechts in handbeweging verschillen. (Overgenomen uit Jackendoff)

snoepje *appel* *jaloers*

Gebaren die alleen in handvorm verschillen. (Overgenomen uit Jackendoff)

vragen

ik vraag jou

ik vraag hem

jij vraagt mij

De beweging van een werkwoord wordt veranderd om persoonlijke voornaamwoorden die corresponderen met het subject en het object als deel van zo' n werkwoord uit te drukken. Overgenomen uit Jackendoff.

Een mooi voorbeeld zijn de aanwijzende voornaamwoorden. Ik en jij – die de spreker en de geadresseerde aanduiden – lijken erg iconisch. Maar er zit meer structuur in de persoonlijke voornaamwoorden. Door de vorm van de hand te veranderen van wijzende vinger naar platte handpalm, veranderen zij van persoonlijk voornaamwoord (ik/jij) naar bezittelijk (mijn/jouw)... zoals in het Esperanto door de toevoeging van de letter a (mi/vi – mia/via). Ook de aanduiding van de derde persoon is gedetailleerd, zelfs meer dan bijvoorbeeld in het Nederlands.

De zin „Jan vertelde Wim dat Susan hem wel mag." is dubbelzinnig in het Nederlands (en het Esperanto) maar niet in de (Amerikaanse) gebarentaal.

Ook vragen, negatie en dergelijke worden op een specifieke manier grammaticaal geregeld.

Noten:

1. Ray Jackendoff, Taal en de menselijke natuur, Het Spectrum, Utrecht, 1996, p. 116 e.v.
2. Ook hier valt op hoe gebarentaal moet „bewijzen" dat het een echte taal is (net als Esperanto). Dat bewijs wordt geleverd door aan te tonen dat je er in de verschillende situaties van het maatschappelijk leven perfect mee kan communiceren. Merk ook op dat men spreekt over „moedertaal"-sprekers van gebarentaal!
3. Bij liplezen maakt men gebruik van de stand van de mond om de klank te identificeren. Maar de stand van de mond geeft niet alle informatie over een akoestisch signaal. Zo kan je het verschil tussen b en p of tussen d en t niet zien.
4. Over die lange weg: hoewel de meeste televisieprogramma's voor doven op de BRTN via teletekst worden ondertiteld is dat nog niet voor allemaal het geval. Simultaanvertaling in gebarentaal tijdens het programma zelf komt zelden of nooit voor.

Congresresolutie, Adelaïde, 26 juli 1997

Het 82ste Esperantowereldcongres, gehouden te Adelaïda (Australië) van 19 tot 26 juli 1997, met 1241 deelnemers uit 57 landen en met als thema „Verdraagzaamheid en rechtvaardigheid in een multiculturele samenleving", stelt vast dat

1. door de hedendaagse techniek en de politieke en economische evolutie in steeds meer landen een multiculturele samenleving ontstaat;
2. tegelijker tijd de hele wereld als het ware één multiculturele gemeenschap wordt;
3. harmonieus functioneren van een multiculturele samenleving slechts kan op basis van rechtvaardigheid en verdraagzaamheid;
4. respect voor taalrechten en verdraagzaamheid voor andere talen essentiële elementen zijn voor sociale rechtvaardigheid en verdraagzaamheid;

vestigt er de aandacht op dat

1. in een land met een multiculturele gemeenschap er vaak behoefte is aan een gemeenschappelijke taal;
2. eveneens in de mondiale multiculturele samenleving een neutrale gemeenschappelijke taal nodig is – een taal die iedereen relatief gemakkelijk kan leren om op voet van gelijkheid te kunnen communiceren met andere leden van die mondiale multiculturele gemeenschap;

kent aan elke gemeenschap het onverkorte recht toe om zijn eigen, traditionele taal te gebruiken;

benadrukt dat Esperanto reeds heeft aangetoond dat het een belangrijke rol kan spelen als neutrale en gelijkmakende gemeenschappelijke taal voor de wereldgemeenschap;

en roept op tot een meer verbreid gebruik van het Esperanto in de onderwijsprogramma's van alle landen.

Twee interessante boeken over doofheid

In de inleiding van het hoofdartikel stelde ik dat er relatief weinig belangstelling is voor dove mensen en hun problemen in de Esperantowereld. Toch is er op de Esperanto-boekenmarkt een boek over het opvoeden van gehoorgestoorde kinderen, *Klopodu kompreni min! Instrukcilibro por gepatroj de aŭdodifektitaj infanoj*.

Het boekje bevat slechts 50 pagina's en is heel instructief opgevat. Het schetst de evolutie van baby (1 maand) tot peuter (27 maanden). Op elke pagina staan twee tekeningen met daarnaast een verklarende tekst over wat een kind kan, en hoe daarop kan worden gereageerd. De aanwijzingen die worden gegeven, zijn echter zeer algemeen, zodat het boek even bruikbaar is voor ouders van niet-gehoorgestoorde kinderen. Het enige aspect dat specifiek met gehoorstoornis te maken heeft, is de aanwijzing dat het kind gesproken boodschappen niet verstaat... en er dus ook niet gepast op reageert. Naar de ouders toe wordt erop gewezen spraak zoveel mogelijk gepaard te laten gaan met gebaren en mimiek en zeer goed oogcontact met het kind te onderhouden. Ook wordt aangeraden om verbale communicatie te blijven onderhouden en daaraan de nodige aandacht te blijven besteden.

Het lijkt mij jammer dat er niet wordt ingegaan op de specifieke gebarentaal, maar het zou kunnen dat die sowieso pas in een later stadium van de opvoeding zinvol gebruikt kan worden.

Dat de deur van de Esperantowereld ook niet zomaar opengaat voor de dove mens, mag blijken uit de uitgavegeschiedenis van dit boekje. De auteur vond oorspronkelijk geen uitgeverij die bereid was het boek in productie te nemen. Pas nadat de Poolse radio *„Recenzo de neaperinta libro"* (Recensie van een niet-uitgegeven boek) uitzond, kon de auteur contact leggen met Harald Schicke, die bereid was het financiële risico te dragen en het boek uit te geven.

Het boek werd oorsponkelijk uitgegeven in Finland. De Finse uitgave is vertaald in het Zweeds, Engels, Hebreeuws, Noors, Italiaans, Spaans, Catalaans, Portugees en Russisch.. en dus ook in het Esperanto.

Klopodu kompreni min! Instrukcilibro por gepatroj de aŭdodifektitaj infanoj. MZ-Verlag, Buchholz, 1994. 52 p. 14,5 x 21 cm. Verkrijgbaar bij FEL, 240,– fr. + verzendingskosten.

Een ander boek, dat we hier enkel kunnen vermelden en waarvoor we ons steunen op de gegevens die we vonden in *Dovenmagazine*, 1997/1, p. 11 is *30 vragen over gebarentaal in Vlaanderen en 29 antwoorden,* door Mieke Van Herreweghe en Myriam Vermeerbergen. In het boek worden vragen beantwoord als: Wat is gebarentaal? Is er meer dan één gebarentaal? Hebben gebarentalen een eigen grammatica? Hoe verwerven kinderen gebarentaal? Zijn gebarentalen evenwaardig aan gesproken talen?... De aard van de vragen geven ook een goed beeld van de aard van vooroordelen die er leven over gebarentaal (en waarschijnlijk ook over de gebruikers ervan). Wie alle vragen doorneemt zal ook hier een aantal overeenkomsten met de vooroordelen tegenover het Esperanto herkennen. Typische vragen daarover zijn bijvoorbeeld: de reeds vernoemde vraag Zijn gebarentalen evenwaardig?..., maar ook Kan je luid, gewoon en stil ‚praten' in gebarentaal?, Bestaan er gedichten, verhalen, toneelstukken in gebarentaal?, Kan je in gebaren taal over alles spreken?, enz.

Belangstellenden kunnen het boek bestellen bij vzw Cultuur voor Doven, door overschrijving van 250,– fr. (+ 50,– fr. voor verzendingskosten als je het niet zelf gaat ophalen) op rekening 446-9610631-11 met de vermelding „30 vragen over gebarentaal in Vlaanderen en 29 antwoorden".

Meisjesportret in de Esperantopoëzie

Ik zou een gevat en heel eenvoudig gedichtje willen voorstellen, waar ik veel van houd. De schrijver is Leo Belmont. Ik lees in de *„Esperanto Poezio"*, de bekende bloemlezing samengesteld door William Auld, dat Leo Belmont (1865-1941) een Joods journalist en schrijver was, eerst van Russische, daarna van Poolse nationaliteit. Reeds in 1887 werd hij esperantist. Hij was voorzitter van de eerste Esperantovereniging in Sint-Petersburg en later van de eerste in Warschau. In 1908 gaf hij zijn *Sonoj esperantaj* uit, waaruit het gedicht.

Ŝekspir-adorantino

De maten', knabino sidas
Kaj Ŝekspiron studas.. Van'!
Ne kombita via haro,
Ne lavita estas man'...

Do Ŝekspir' vin pli instruu:
Malgraŭ sia sort-malbon'
Lavas manojn Lady Macbeth,
Kombas harojn Desdemon'!

In letterlijke vertaling:

Shakespeare-dweepster
Van 's morgens vroeg zit een meisje
Shakespeare te bestuderen... Vergeefs!
Ongekamd je haar,
Ongewassen de hand...

Dus, dat Shakespeare je verder lere:
Ondanks haar noodlot
Wast Lady Macbeth haar handen,
Kamt Desdemona haar haar!

Een humorvol gedichtje, met een veelbelovende titel! We gaan ons laten meeslepen naar de hoge sferen van de wereldliteratuur! En vers één bevestigt dat: *De maten' knabino sidas...* De term *adorantino* is dus geenszins overdreven!
Maar pas hebben we twee regels gelezen of daar komt een donderslag uit heldere hemel: *Van'!...* IJdelheid? Nutteloosheid? Vergeefs? Onze mooie droom gaat teniet: *Ne kombita...* Na de aanlokkelijke aanvang valt de auteur met verwijten uit en, erger nog, hij zegt niet *Ne kombita **ŝia** haro,* maar *Ne kombita **via** haro,* waardoor hij de lezer zèlf het verwijt in de mond legt. Van interactief lezen gesproken! De eerste strofe eindigt op een komisch effect: de schone dweepster is niet ontbloot van gebreken. In de ban van Shakepseare vergeet ze de elementairste geboden der hygiëne...

Ook de vorm van de eerste strofe zorgt voor een komisch effect: de nalatigheid van het meisje wordt beschreven in een streng regelmatig, klassiek metrum met zijn afwisseling van sterk en zwak beklemtoonde lettergrepen. Luister nog eens naar de muziek van de tekst:

DE maTEN', knaBIno SIdas
KAJ ŜeksPIron STUdas... VAN'!
NE komBIta VIa HAro,
NE laVIta EStas MAN'...

Deze regelmaat geeft aan de verwijten zoveel muzikaliteit dat zij quasi gezongen worden, hetgeen een contrast schept tussen vorm en inhoud en uiteindelijk komisch klinkt. Een ander komisch contrast ontstaat tussen de verhevenheid van de beginregels en het verscholen speelse van de verwijten.
In de tweede strofe verschijnt nu Shakespeare in levende lijve. Merk op: vijf korte versjes kregen we tot nog toe, en reeds vier acteurs zijn opgetreden: Belmont, de bakvis, de lezer zelf, die deze aanspreekt, en nu de grote Will. Er zit leven in dit gedichtje!
Merkwaardig is ook de dubbelzinnigheid van vers 6; op wie slaat het *Malgraŭ sia sort-malbon'*, op Shakespeare? op het meisje? Wat zal het onderwerp van de zin zijn? Dubbelzinnigheid die de nieuwsgierigheid van de lezer nog beter prikkelt. En dan komt de totale verwarring van de laatste twee verzen: twee nieuwe acteurs, schrikwekkende figuren, vooral in hoofde van Lady Macbeth. Arme jeugdige Shakespeare-dweepster, wier model de door bloedgutsen bespatte Lady zou moeten zijn!
De vergelijking van het leergierige meisje en die twee vrouwenfiguren is zo buitensporig, dat ze natuurlijk komisch werkt. Wat begonnen was als een lofzang aan de onsterfelijke Shakespeare, mondt uit in een humoristische belering, waardoor de verwijten van strofe één in een bijna liefdevol licht komen te staan.
Drie contrasten dus dragen dit gedicht en geven het een kostelijk geestige toon: 1) de geleerdheid van het lezend meisje en haar gebrek aan hygiëne, 2) het belerende *(vin instruu)* en het koddige van de les en 3) het speelse van de inhoud en de strakke klassieke vormgeving.
Dit gedicht is niet modern, maar dankzij de monkelende humor waait er een frisse bries door, alle ongewassenheid en ongekamdheid ten spijt.

evd

Nazomeren

Nu we op het einde van de zomer zijn, en de meesten van ons naar één of andere Esperantobijeenkomst geweest zijn, ver of dichtbij, in Europa, Amerika of Australië, blijven we toch niet bij de pakken zitten. Want weeral heb ik de moed gevonden om jullie enkele interessante bijeenkomsten aan te prijzen.

Om in Vlaanderen te beginnen, mag ik natuurlijk het Markola Kongreso te Oostende niet vergeten. Dit gaat door van vrijdag 26 tot en met zondag 28 september. Het is een bijeenkomst waar cultuur en toerisme samengaan. Er is onder andere de uitstap naar Koekelare en Diksmuide op zaterdag en het optreden van één van de mooiste Oostendse koren op zondagmiddag. Terzelfder tijd wordt ook het tienjarig bestaan van de Oostendse groep *La Konko* gevierd met een plechtig banket op zaterdagavond. Inschrijven kan nog altijd bij de secretaris van *La Konko*. Meer info vind je bij de clubactiviteiten onder Oostende.

Eveneens op zondag 28 september houden onze Waalse vrienden uit Luik hun drielanden bijeenkomst van de regio Luik-Maastricht-Aken. Het thema van deze dag luidt: „Luik gisteren en vandaag – bezoek aan het historisch hart." 's Morgens is er een bezoek aan het Provinciaal Jongeren-Centrum te Grivegnée. 's Namiddags wordt een bezoek gebracht aan het historisch hart van de stad Luik, met onder andere een bezoek aan de St-Bartolomeuskerk met zijn beroemde doopvont, het museum „Alsemberg", het kwartier „Hors Château-Feronstrée", de binnenplaats van het Prinsbisschoppelijk paleis, de vernieuwde „Place St. Lambert" en het stadhuis. Om deze dag te beëindigen is er nog een maaltijd voorzien.

In dezelfde periode viert de Poolse havenstad Gdansk zijn duizendjarig bestaan. Daarom is er van 24 tot 28 september een Esperantocongres. Dit wordt een bijeenkomst waar geschiedenis, taalkunde, cultuur en vooral toerisme aan bod komen. Voor de prijs moet men het zeker niet laten, men kan er reeds naar toe vanaf 4000,– BEF, vol pension.

Eveneens in Polen is er in Bydgoszcz het 23ste Internationaal Forum van Esperanto-toerisme en Cultuur vanaf 27 september tot 5 oktober. Deze bijeenkomst wordt georganiseerd door *Monda Turismo* , en valt samen met het begin van het schooljaar voor studenten van de Esperantohogeschool voor cultuur en toerisme. Prijs in vol pension komt op ongeveer 200 USD (indien men de studiesessie van AIS bijwoont). Deze bijeenkomst start op 27 september in de stad Poznan, waar van 26 tot 28 september de „Kunstconfrontaties in Esperanto" plaatsvinden. Eveneens is er de mogelijkheid om deel te nemen aan de Internationale Pelgrimstocht langs de weg van St-Adelbert. Dit vindt plaats tussen 1 en 5 oktober en de weg gaat van Bydgoszcz naar het Heilige Woud, waar Adelbert stierf. Deelname aan deze pelgrimstocht bedraagt slechts 20 USD.

Wie ooit eens in het Frans-Vlaamse Morbeque-Le-Parc geweest is, die zal er dit jaar zeker terug naar toe willen. Daar vindt immers op 8 en 9 november de 9de Noordfrans-Europese Esperantobijeenkomst plaats. Zoals steeds is er plaats voor cursussen en dit op 5 niveau's. Ook de Oostendse voorzitter Raymond Wylleman zal één van de cursussen leiden, net zoals ieder jaar is ook Georges Lagrange van de partij. Naast cursussen of taalkunde, is er ook plaats voor gezelligheid, lekker eten en kennismaking met onze Esperantovrienden. De prijs voor dit weekend bedraagt 235,– FRF.

Voor de jongeren is er van 12 tot 14 september een weekend te Keulen. Wie er vorig jaar bij was, zal er dit jaar zeker ook bij willen zijn. Dit weekend telt als voorbereiding op het 41ste IS, het internationaal seminarie van de Duitse jongeren, dat dit jaar plaats zal hebben in Traben-Trabach aan de Moezel. Zoals elk jaar duurt deze bijeenkomst van 27 december tot 3 januari. Tijdens die zelfde periode is er het 14de IF, het internationaal festival voor jonge families en personen tussen 25 en 55 jaar te Trier. Deze zeer oude Duitse stad, die eveneens aan de Moezel gelegen is, bevat enkele zeer mooie gebouwen, zoals de Porta Nigra, de Dom, en het geboortehuis van Karl Marx.

Wie het wat verder wil zoeken, kan in deze periode ook naar Praag, waar ook verschillende Esperantobijeenkomsten gehouden worden en elkaar zelfs opvolgen tussen 29 december en 4 januari.

Hopelijk hebben jullie hieruit reeds een keuze kunnen maken, zoniet is er nog meer informatie beschikbaar bij de Vlaamse Esperantobond te Antwerpen, of op internet. mc

Ni geumu

We bespreken het gebruik van het voorvoegsel *ge-* en u kunt uw kennis van het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden toetsen. Ook geven we oefenmateriaal dat afkomstig is van het Elementa examen dat op 17 mei jl. heeft plaatsgevonden in De Bilt. Verder vindt u het negende en tevens laatste stukje in een serie over het *Fundamento de Esperanto*. In deze rubriek gaan we graag in op uw vragen. Ons adres is: Arjen-Sjoerd en Roel, p/a Oostveenweg 15, NL-7533 VP Enschede.

Het voorvoegsel ge-

Met behulp van het voorvoegsel *ge-* kun je aangeven dat het om beide geslachten gaat. Een woord met *ge-* krijgt over het algemeen de meervoudsuitgang *-j*:

avo – geavoj	opa – grootouders
amiko – geamikoj	vriend – vriend(en) en vriendin(nen)

Alfonso Pijnacker uit Moordrecht vroeg zich af waarom hier de *-j* wordt gebruikt, want zo kun je dus geen onderscheid maken tussen een of meerdere echtparen, terwijl dat in het Nederlands wel kan:

Ni estas geedzoj.	Wij zijn een echtpaar. / Wij zijn echtparen.

Je kunt hier niet het woord *geedzo* gebruiken, want dat betekent „huwelijkspartner" (zie verderop).

Samenstellingen met *ge-* zijn inderdaad niet altijd eenduidig te interpreteren. We gaan in op de verschillende interpretatiemogelijkheden.

Ge- wordt vaak gebruikt om een enkel (echt)paar aan te duiden dat bestaat uit een mannelijk en een vrouwelijk wezen. Bijvoorbeeld:

miaj gepatroj	mijn ouders
gesinjoroj Bulthuis	de heer en mevrouw Bulthuis
la geedzoj	het echtpaar
la gehundoj	de reu en teef

Als het om meerdere koppels gaat, blijkt dat meestal wel uit de context. Zonodig kan een omschrijving of samenstelling met het woord *paroj* („stellen") worden gebruikt:

Multaj gepatroj vizitis la lernejan teatraĵon.
Veel ouders bezochten het schooltoneelstuk.
La ludon partoprenis du geedzoparoj.
Twee echtparen namen deel aan het spel.

Net als in het Nederlands, heb je in het Esperanto een omschrijving of de context nodig wanneer echtelieden in de zinnen *Ni estas geedzoj* en *Ni estas edzo kaj edzino* („Wij zijn echtgenoten") niet met elkaar, maar elk met een ander zijn getrouwd.

Ge- wordt ook gebruikt voor grotere groepen die uit mannen en vrouwen bestaan. Bijvoorbeeld:

Karaj gesinjoroj!	Geachte dames en heren!
viaj gefratoj	jouw broers en zussen

Ook nu zijn de woorden met *ge-* niet geheel duidelijk. Bijvoorbeeld *viaj gefratoj* kan zowel *via frato kaj via fratino* betekenen als *viaj fratoj kaj fratinoj*, *viaj frato kaj fratinoj* of *viaj fratoj kaj fratino.* Zonodig kunnen natuurlijk de zojuist opgesomde omschrijvingen worden gebruikt.

Mannelijke en neutrale stammen

Ge- wordt gebruikt voor mannelijke en neutrale stammen. De meeste woordstammen waarmee een persoon (of een dier) wordt aangeduid zijn neutraal of mannelijk. Neutraal wil zeggen dat zowel een man(netje) als een vrouw(tje) kan worden bedoeld:

ĉevalo – paard (of hengst); *amiko* – vriend(in); *lernanto* – leerling(e); *sekretario* – secretaris (-esse)

Daarnaast is er een groep woorden die uitsluitend mannelijk is. Het gaat hier vooral om woorden waarmee familierelaties worden aangeduid:

patro – vader; *onklo* – oom; *filo* – zoon

Met behulp van *ge-* kun je expliciet maken dat het om beide geslachten gaat (net zoals je met het achtervoegsel *-in* expliciet kunt maken dat het om vrouwelijke woorden gaat):

patro – gepatroj; amiko – geamikoj; ĉevalo – geĉevaloj

De enkele woorden die van zichzelf vrouwelijk zijn, krijgen geen *ge-* (of *-in*): *amazonoj* („amazones"), *primadonoj* („primadonna's"), *furioj* („furies").

OEFENING 1: Vervoeg – voorzover het zinnig is – de volgende woorden met *ge-*:

viktimo, onklo, komencanto, Johano, membro, nimfo

Ge- (en ook *-in*) is bij neutrale stammen vaak overbodig. Meestal blijkt het geslacht ook voldoende duidelijk uit de context. In de vorige oefening konden de woorden *geviktimoj, gekomencantoj* en *gemembroj* worden gemaakt. Aangezien we in deze voorbeelden te maken hebben met neutrale stammen, worden deze vormen zo mogelijk vermeden door mensen die een sekseneutraal taalgebruik voorstaan, bijvoorbeeld:

Multaj esperantistoj neniam legas Esperantan

libron.
Veel esperantisten lezen nooit een Esperantoboek.

En la gimnazio laboras 23 instruistoj.
In het gymnasium werken 23 leraren.

Li daŭre gapis al la mallonga jupo de la prezidanto.
Hij staarde voortdurend naar het korte rokje van de voorzitter.

Als je de vormen met *ge-* tóch gebruikt voor een neutrale stam, dan is dat om te benadrukken dat het om beide geslachten gaat:

En Israelo ĉiuj gejunuloj devas soldatservi.
In Israel moeten alle jongens en meisjes in militaire dienst.

Hetzelfde geldt voor het achtervoegsel *-in*, als je de vrouwelijkheid wilt benadrukken:

Mi ĉiam enamiĝas al kuracistinoj.
Ik wordt altijd verliefd op vrouwelijke artsen.

La estraro eksigis ĉiujn membrinojn.
Het bestuur heeft alle vrouwelijke leden geroyeerd.

Bij stammen met een mannelijke betekenis, zoals *patro* („vader"), *sinjoro* („meneer"), *edzo* („echtgenoot"), kan *ge-* (en *-in*) niet worden weggelaten zonder dat de betekenis verandert. Er is dus een duidelijk verschil in betekenis tussen *karaj gesinjoroj* („mijne dames en heren") en *karaj sinjoroj* („mijne heren"), maar niet tussen *karaj geamikoj* en *karaj amikoj* („beste vrienden").

OEFENING 2: Geef aan in welke gevallen *ge-* beter weggelaten kan worden:

1. Ĉiuj genajbaroj alvenis por rigardi la brulon.
2. Mi gratulis telegrafe la junajn geedzojn.
3. Ĉu ĉiuj gelernantoj gimnastikas kune? Ne, knaboj kaj knabinoj aparte.
4. Ĉe la tableto sidis tri geangloj.
5. La gekursanoj ne komprenas la uzadon de *ge*.
6. Miaj geavoj venis el Italio kiel gejunuloj.
7. Estimataj gesamideanoj, mi bonvenigas vin tutkore en nia urbo.
8. Mi pasigos la kristnaskajn feriojn kun miaj gekuzoj.

Bijzondere samenstellingen met ge-

Wanneer *ge-* wordt gebruikt in combinatie met *bo-* of *pra-*, dan komt *ge-* op de tweede plaats:

Je Kristnasko mi ĉiam vizitas la bogepatrojn.
Met Kerst bezoek ik altijd mijn schoonouders.

Nia nova bebo ricevos la nomon de unu el miaj prageavoj.
Onze nieuwe baby krijgt de naam van een van mijn overgrootouders.

Een enkele keer wordt een woord met *ge-* ook in het enkelvoud gebruikt. Bijvoorbeeld:

Ĉu eblas ami nur la geedzon? (= edzon respektive edzinon)
Is het mogelijk om alleen van je huwelijkspartner te houden?

Multaj infanoj estas edukataj de nur unu gepatro.
Veel kinderen worden door slechts één ouder opgevoed.

Soms wordt *ge-* ook gebruikt in andersoortige samenstellingen; bijvoorbeeld: *gesolaj* („samen alleen"), *geinstruado* („gemengd onderwijs") en *gekuŝi* („samen slapen"), *geigi* („koppelen"), *geumi* („flikflooien"). Enkele afleidingen: *gepatra lingvo* („moedertaal"), *geedza stato* („huwelijkse staat"), *geonkla vizito* („een bezoekje van oom en tante").

OEFENING 3: Vertaal en gebruik daarbij het voorvoegsel *ge-*:

1. Heb jij nog een opa of oma?
2. Mijn zwagers en schoonzusjes hadden een mooi feest georganiseerd.
3. Het leven als stel is niet altijd gemakkelijk.
4. De kinderen van deze school voor jongens en meisjes, worden vaak door een broer of zus gebracht.
5. Mijn broer vindt het leuk om met een meisje in bad te gaan.
6. De liefde tussen broers en zussen is niet te vergelijken met die tussen man en vrouw.

Test: de persoonlijke voornaamwoorden

Met behulp van onderstaande oefening kunt u uw kennis testen over het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden:

OEFENING 4: Verbeter:

1. Nuntempe vi pli rapide komunikas retpoŝte ol letere.
2. Li kriis al liaj lernantoj: finfine vi estu silenta!
3. Ĝi pluvas, do li petis sian amikon pruntedoni lian pluvombrelon.
4. La direktoro maldungis Karlon, post kiam li denove adultis kun sia edzino.
5. Mia patrino fiere montris ŝian sinbakitan torton. Montriĝis, ke li gustas bonege!
6. Levu ciajn manojn se ci estas kontentaj pri la nova estraro kaj liaj membroj.
7. Venu nianurben se Vi volas ĝui la monumentojn famajn pro ilia beleco.
8. Vilĉjo kaj iu sia amiko ĝenas onin, ĉar ili daŭre fosas en siaj nazoj.
9. La tutan tagon mi serĉis karan mian katinon, sed nenie mi trovis ŝin.
10. Ŝiaj brilaj okuloj malkaŝis sian ĝojon pro la reveno de sia amato.

Internet: De (Esperanto)wereld bij je thuis!

Vrienden in het buitenland, reizen, vreemde talen en culturen, een open venster op de wereld, pennenvrienden... Dit alles vinden Esperantosprekers zeer belangrijk. "Per definitie" zouden we bijna kunnen zeggen. Esperanto is nu eenmaal een manier om de grenzen open te gooien.

Maar die grenzen opengooien is niet alleen het streefdoel van het Esperanto. Ook het Internet heeft precies dezelfde bedoeling. Miljoenen mensen gebruiken op het ogenblik Internet om contacten te leggen met anderen of om informatie uit te wisselen, om te corresponderen of om te discussiëren over de meest uiteenlopende onderwerpen. Met Internet kan je eigenlijk vier grote wegen op:

1. Corresponderen. Als je je aan Internet aansluit, dan verandert je computer in een volautomatisch postkantoor. Tegen de prijs van een lokaal gesprek (uit 15 telefoonzones van België) kan je berichten zenden naar Zuid-Amerika of China, naar Boedapest of naar Kansas City.

2. Discussiëren. Op Internet bestaan er discussiegroepen over de meest uiteenlopende onderwerpen. Interesseer je je bijv. voor

Colombia? Dan schrijf je je (gratis) in op de discussiegroep soc.culture.colombia waar andere geïnteresseerden met elkaar praten over dat land. Je kan gewoon die gesprekken volgen, of er zelf aan deelnemen als je daar zin in hebt. Naast soc.culture.colombia zijn er nog duizenden anderen, waaronder natuurlijk ook soc.culture.esperanto voor wie zich voor de Esperantocultuur interesseert.

3. Informatie opvragen. Internet is niet alleen een volautomatisch postkantoor en een reeks discussiegroepen. Het is bovendien de meest omvangrijke encyclopedie die je kan bedenken, en die bovendien nog bij je thuis staat ook. Wil je weten in welk jaar Tito geboren is? Of zoek je de betekenis van "gynecomastie"? Of ben je radeloos op zoek naar informatie over het "Parity Boot B"-virus? Met een beetje handigheid tover je al die informatie in een oogwenk op het scherm van je computer – of op het papier van je printer.

4. Informatie geven. Heb je een artikel geschreven maar nog geen tijdschrift gevonden dat bereid is je meesterwerk te publiceren? Op Internet zijn er geen grenzen. Als je vandaag je tekst op het Net zet, dan kan een minuut later een geïnteresseerde waar ook ter wereld je werk lezen.

Aansluiten

Om je op Internet aan te sluiten heb je een computer met modem nodig (welke computer maakt niet veel uit, maar Windows 95 of Mac zijn zeer handig) en bovendien een abonnement bij een Internet-leverancier (een "provider"). Zo zijn er in ons land tientallen waaruit je kan kiezen. Daartussen zit er echter één aparte, een speciale: Agora c.v.b.a.

Waarom is Agora zo apart?

In de eerste plaats is Agora een coöperatieve vereniging. Dit wil zeggen dat het basiskapitaal is bijeengebracht door mensen die geloven in een bepaald ideaal en niet in de kracht (?) van het geld.

Agora is alternatief. Eerbied voor mens en milieu, gelijkheid van ras, stand, overtuiging, taal staan bij Agora hoog in het vaandel (en in de statuten...). Het is dan ook geen toeval dat zowat de helft van de aandeelhouders van Agora Esperantosprekers zijn.

Agora steunt het Esperanto. Alle informatie die Agora verspreidt is viertalig: Nederlands, Frans, Engels en Esperanto.

Agora is niet alleen een Internet-leverancier maar een all round communicatiespecialist. Men kan er terecht voor lokale netwerken (LAN's), voor gegevensbanken, voor het opstellen van Internet-pagina's, voor het volgen van cursussen, enz. enz.

Profiteer dus nu van de voordelen die Internet je biedt en sluit aan bij Agora! Vul het formulier op de keerzijde in en zend het aan Agora, Snoekstraat 52, 9000 Gent (fax. 09 233 73 43) maar als je toevallig bij de Vlaamse Esperantobond langskomt, mag je het daar ook afgeven! Voor verdere inlichtingen kan je terecht bij Agora (tel. 09 233 81 55 - e-mail admin@agoranet.be) of bij FEL (tel 03 234 34 00 - e-mail fel@agoranet.be).

Ja, ik wil van de voordelen van Internet en Agora genieten!

o Zend me een brochure met nog meer informatie in het Nederlands / Frans / Engels / Esperanto

o Ik wens een normaal abonnement van 7 uur Internetgebruik per maand (prijs: 473 fr. per maand, BTW incl.)
o Ik wens een beperkt abonnement van 15 uur Internetgebruik per maand (prijs: 624 fr. per maand, BTW incl.)
o Ik wens een onbeperkt abonnement (prijs: 998 fr. per maand, BTW incl.)

o Ik wens bovendien gebruik te kunnen maken van een telefonische hulplijn (prijs: 250 fr. per maand, BTW incl.)

o Ik betaal vooraf voor drie maanden.
o Ik betaal vooraf voor een jaar en krijg een maand **gratis!**

o Gelieve me de nodige Internetprogrammatuur te zenden op diskette / CD-ROM. Ik betaal hiervoor eenmalig 1000 fr. incl. BTW.
o Gelieve de nodige programmatuur bij me thuis op mijn computer te komen installeren en te demonstreren. Ik betaal hiervoor eenmalig 5000 fr. (BTW, reisonkosten in België en een uur les inbegrepen).

o Ik wil aandeelhouder worden bij Agora c.v.b.a. Zend me meer informatie.

Naam: Adres:
Telefoon:
E-mail (indien je nu bij een andere provider bent aangesloten):
BTW-nummer:
Besturingssysteem: DOS, Mac, Windows 3, Windows 95

Ik zou graag het volgende Internetadres hebben: ________@agoranet.be maximum 8 letters voor de apenstaart, geen spaties). Bovendien had ik nog graag een tweede adres: ____________@agoranet.be (onbeperkt aantal letters, geen spaties).

Handtekening

Luistertoets Elementa

Bij het Elementa examen van 17 mei jl. stond onder andere een tekstverklaring op het programma. We nemen het hier met een voorbeelduitwerking op, zodat u wat oefenmatieriaal hebt voor uzelf of voor uw leerlingen.

Lees onderstaande tekst aandachtig door en beantwoord daarna de vragen in volledige zinnen en in correct Esperanto. Baseer uw antwoorden op de gelezen tekst, zodat blijkt dat u deze goed begrepen heeft. U heeft één uur en drie kwartier de tijd. De inhoudelijke juistheid van uw antwoorden bepaalt uw cijfer voor leesvaardigheid. De taalkundige juistheid bepaalt mede uw cijfer voor schrijfvaardigheid.

La savintoj

Estis por mi stranga sento, kiam la ĉarma junulino subite ĉirkaŭbrakis min kaj entuziasme kriis:

„Mia savinto! Al vi mi dankas, ke mi restis en vivo!"

Kvankam la bela Gervaise nenion povis danki al mi, tamen en la granda surprizo mi ne povis fari ion alian, ol kisi ŝin, kaj post tio grandanime deklari:

„Por vi, kara Gervaise, mi estas preta al ĉio!"

Tio okazis sub la jarcentaj kverkoj de la maljuna grafo D'Arincourt, en la parko de Bezières, en la plej poezia parto de la tago: ĉe la vesperiĝo. Mi kaj la dudekjara, orblonda filino de la grafo post la tagmanĝo faris rajd-promenon al la proksima arbaro, kaj de tie ĵus ni revenis. La supre skizita sentimentala sceno okazis antaŭ la somerdometo, en la ĉeesto de la grafo kaj lia edzino. Mi ne tre konis la lokajn cirkonstancojn, sed Gervaise povis konjekti, ke la gepatroj sidas sur la teraso de la somerdometo, kie ili kutime trinkis la posttagmezan teon. Pro tio nur mi konsterniĝis terure, kiam subite mi ekaŭdis la riproĉan voĉon de la moŝta patro:

„Sed Gervaise...!"

Kaj la maljuna grafino kun forta indigno aldonis, je mia adreso:

„Sed sinjoro...!"

Mi estis en senlima embaraso, sed Gervaise kuris al siaj gepatroj kaj en drama tono kriis:

„Ankaŭ vi ĉirkaŭprenu lin, ĉar se li ne estus min akompaninta, mi nun ne vivus!"

Kaj ŝi rakontis, ke ŝia ĉevalo ektimiĝis kaj kuregis kun ŝi al la rivero, sed en la lasta momento mi haltigis la ĉevalon, riskante mian vivon.

Kun mirego mi aŭdis la fabelon, el kiu eĉ unu vorto ne estis vera. La maljuna paro kun pala vizaĝo rigardis al mi. Ili ne ĉirkaŭbrakis min, sed la grafo kun acida mieno donis al mi manpremon.

„Sed grafa moŝto, ĝi estas troigo... ne estis ja serioza danĝero", balbutis mi konfuze.

„Vidu, patro, kia kavaliro estas Herbert", diris Gervaise, rigardante al mi kun brilanta rideto, „li eĉ ne fieras pri sia heroaĵo."

Por esti mallonga: mia intencita dutaga restado en la kastelo plilongiĝis al du semajnoj, kaj oni rigardis min kiel fianĉ-kandidaton de la grafidino. Kiam mi riproĉis ŝin pro la aŭdaca mensogo, ŝi ridetante respondis:

„Stulta knabo! Ĉu vi pensas, ke mia patro edzinigus min, la milionulinon, al vi, malriĉa poeto, se mi ne eltrovus tiun fabelon?"

El: *La Praktiko,* 1934, julio (fragmento)

Vragen:

1. Kiu estas la kompleta nomo de la junulino? Kaj kiel nomiĝas la junulo?
2. Ĉu ili jam konis unu la alian? El kiuj du faktoj vi konkludas tion?
3. Kio li estas?
4. Kion vi scias pri la socia pozicio kaj la posedaĵoj de ŝiaj gepatroj? Kaj kia estis la sinteno de la gepatroj koncerne la amvivon de la filino?
5. Nomu kvin sentojn kiujn la junulo travivas en ĉi tiu rakonto kaj menciu ĉe kiuj okazaĵoj ili ekestas.
6. Klarigu „Kia kavaliro vi estas!"
7. Kion supozigas la titolo?

Uitwerking examenopgave

1. La kompleta nomo de la junulino estas Gervaise D'Arincourt kaj la junulo nomiĝas Herbert.
2. Jes, ili jam konis unu la alian, ĉar li povis resti du tagojn kaj li iris rajdi kun ŝi.
3. Li estas malriĉa poeto.
4. Ili estas gegrafoj. Ili havas kastelon kaj somerdometon. Ili malaprobas la flirtadon. Ili eventuale akceptus malriĉan kandidat-fianĉon, se li estus heroa.
5. Li sentis grandan suprizon pro la subita brakumo, senliman embarason pro la riproĉoj de la gegrafoj, miregon pro ŝia mensogo, konfuzon kiam li devis reagi, riproĉemon/kolereton al ŝi, kiam li konfrontis ŝin kun la mensogo.
6. Tipe kavalira estas la nefieremo post heroaĵo.
7. La titolo estas en pluralo. Tio sugestas ke ŝia flirtemo viktimigis plurajn sinjorojn.

Voor informatie over de examens van de Nederlandse Esperanto-Examencommissie kunt u terecht bij mevr. M. Massar, tel. (072)5612668.

Curiosa uit het Fundamento

In een aantal artikelen hebben we op deze plaats onze visie op het Fundamento uit de doeken gedaan. We sluiten de serie af met een rijtje opmerkelijke details uit het Fundamento. Veel van deze details worden in taaldiscussies van tijd tot tijd opgerakeld. De details zijn minder ter lering en meer ter vermaak.

- Volgens §38 (Ekzercaro) mag je *-ĉj* en *-nj* gebruiken na de eerste 1 tot 6 letters van een naam, maar volgens het *Universala Vortaro* (UV) na de eerste 1 tot 5 letters. Deze inconsequentie is niet van belang: geen van beide regels worden in de praktijk strikt gehanteerd.
- Volgens de 16 regels moet de letter *ŭ* altijd volgen op een klinker, en kan dus nooit aan het begin van een woord staan. De naam van deze letter zelf, de *ŭo*, is dus een uitzondering (§1 van de Ekzercaro). In de praktijk komen echter meer uitzonderingen voor.
- Het woordje *resumo* wordt gezien als een samengesteld woord (*re-sumo*).
- Er wordt wel eens beweerd dat homonieme stammen tegen het Fundamento zijn. Toch klopt dat niet, want het UV kent het woord *piko* („schoppen", van het kaartspel) en daarnaast het woord *piki* („steken").
- In §2 komt het niet bestaande woord *deino* voor. Waarschijnlijk is *diino* of *feino* bedoeld. Niettemin hebben we hier te maken met een onbenut woord dat het predikaat *Fundamenta* heeft. We kunnen ons voorstellen dat een schrijver van fantasie-verhalen er de betekenis van een soort mystiek vrouwspersoon aan kan geven.
- Het woord *edzo* wordt in §36 als achtervoegsel gebruikt: *kuracistedzino, doktoredzino, lavistinedzo.*
- In regel 14 wordt *enuo* gebruikt in de betekenis van „verlangen", „heimwee", terwijl het in het UV (en in alle andere woordenboeken) „verveling" betekent.
- In het UV (bij het woordje *an*) vinden we het woord *Nov-Jork* , in het voorwoord *Zamenhof* en in §12 *Vaŝington* zonder *-o* of apostrof. Dit betekent dus dat niet alle eigennamen per se Esperanto-uitgangen hoeven te krijgen, zoals sommigen wel eens beweren.
- In het UV staat het woord *vipuro* („adder"). Het gaat hier om een drukfout. Het had eigenlijk *vipero* moeten zijn. Via het UV is het in allerlei woordenboeken terechtgekomen, zodat deze drukfout uiteindelijk maar tot norm is verheven.
- De tabelwoorden zijn allemaal in het UV opgenomen, behalve *nenial* en *ĉial.*
- Verder staan er in het Fundamento enkele archaïsch geworden woordbetekenissen: *hararo* (*peruko* , pruik), *ovujo* (*ovario* , eierstok), *depago* (*imposto* , belasting), *signo de poŝto* (*poŝtmarko* , postzegel), *rampaĵo* (*reptilio* , reptiel), *ĉirkaŭmano* (*braceleto* , armband).
- Het gebruik van hoofdletters bij volkerennamen is nogal warrig:
  La hebreoj estas Izraelidoj. La Parizanoj estas gajaj homoj. Luteranoj kaj Kalvinanoj estas kristanoj. Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj. (in §36 en 37); *ruso, polo, Turko, Franco* (in de woordenlijstjes bij §16, 27, 20 en 37).

Ten slotte is het opmerkelijk dat in een document, waarin volgens het voorwoord zelfs drukfouten ongewijzigd dienen te blijven (zie hierboven het voorbeeld met *vipuro*), op een gegeven ogenblik (vanaf de vijfde druk) tóch een paar wijzigingen zijn opgenomen. In de laatste drukken zijn deze wijzigingen weer ongedaan gemaakt. Mocht u echter zo'n gewijzigde versie van het Fundamento in uw bezit hebben, dan is het goed om hier even op attent te zijn:

- In §36 werd *mia frato kaj fratino* veranderd in *miaj frato kaj fratino.*
- In §14 werd *miljaron* veranderd in *jarmilon.*
- In §1 werd het „geschreven" alfabet met een ander lettertype gezet.

Uitwerkingen oefeningen:

Oefening 1:

geviktimoj; geonkloj; gekomencantoj; gemembroj.
Johano is een individu en krijgt dus geen *-j* en dus ook geen *ge-*. Nimfo is vrouwelijk en kan daarom in principe verder geen *ge-* voor zich krijgen.

Oefening 2:

1. najbaroj; 2. –; 3. –; 4. angloj; 5. kursanoj; 6. –, junuloj; 7. samideanoj; 8 –.

Oefening 3:

1. Ĉu vi ankoraŭ havas geavon? 2. Miaj bogefratoj organizis belan feston. 3. La gea vivo ne ĉiam facilas. 4. La lernantoj de ĉi tiu gelernejo estas ofte akompanataj de gefrato. 5. Mia frato ŝatas gebani. 6. La gefrata amo ne estas komparebla kun la geedza.

Oefening 4:

1. vi—oni; 2. siaj, silentaj; 3. Pluvas, sian pluvombrelon; 4. kiam tiu, lia edzino; 5. montris sian membakitan, ĝi gustas; 6. la manon se vi; ĝiaj (ties) membroj; 7. niaurben se vi, pro sia; 8. iu lia, beter: la nazo; 9. mian karan, trovis ĝin; 10. ŝian ĝojon, ŝia (la) amato

Nieuwsbrief uit de wereld

Taalproblematiek

Vlaams Parlement: In de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden werden de bevindingen besproken van de conferentie *„Maastricht Revisited – European Unity through Cultural Diversity"* (29 en 30 juni 1997). De verslaggevers gaven toe dat de conferentie het Engels als werktaal gebruikte; tolken waren immers niet betaalbaar. Op een vraag van Vlaamse parlementslid Cecile Verwimp-Sillis welke ingrepen mogelijk zijn om de absorptie van kleinere talen door grotere, en uiteindelijk van alle talen door het Amerikaans Engels te vermijden, kwam geen antwoord.

Vertaalkosten octrooien: Om de Europese uitvindingen effectief te beschermen, heeft de Europese Commissie de invoering van een Europees octrooi voor ogen. Eén van de problemen is de grensoverschrijdende bescherming: alleen al de vertaalkosten belopen zo'n 10.000 ecu. Met het doel adviezen in te winnen heeft de Commissie op 25 juni 1997 een groenboek gepubliceerd. (Europa zonder Grenzen, 7/8-1997).

Esperanto

Wereldcongres: Van 19 tot 26 juli 1997 congresseerden de verschillende onderdelen van de Esperanto-beweging in Adelaïde, Australië. Met een goede 1200 ingeschreven was het een eerder klein congres (gewoonlijk bedraagt het aantal deelnemers ongeveer het dubbele), maar dat was gezien de voor Europeanen afgelegen bestemming verwacht. Chinezen en Japanners waren goed vertegenwoordigd. Het volgende (83ste) wereldcongres vindt plaats in Montpellier van 1 tot 8 augustus 1998.

Internet: Bij de Vlaamse Internet-provider *Agora* cvba is het Esperanto één van de vier werktalen. (http://www.agoranet.be)

Elektronische catalogi: Alle gegevens van de boekendienst van de Vlaamse Esperantobond kunnen via Internet geraadpleegd worden. De gebruiker kan zelf lijsten definiëren, bijvoorbeeld van alle CD's, van alle werken van een bepaalde auteur, enz. Ook de catalogus van de bibliotheek van de Vlaamse Esperantobond zal binnenkort op een gelijkaardige manier toegankelijk worden. (http://esperanto.agoranet.be/fel/nl/ls_zoeken.html)

Diversen

Kroatië: Naar aanleiding van het eerste Kroatische Esperantocongres werd een postzegel van 1,20 kuna uitgeven. Deze zegel kreeg onverwacht ook een bijzondere politieke betekenis. Wegens de „neutraliteit" van zijn ontwerp werd het de eerste Kroatische postzegel die in het door de Serviërs betwiste gebied rond Vukovar werd toegelaten. Begin augustus werd ook een muntstuk van 25 kuna met een Esperanto-symbool in omloop gebracht.

Bibliografie: De gezaghebbende Amerikaanse Vereniging voor Moderne Talen (MLA) publiceert jaarlijks een bibliografie over linguïstiek. Voortaan worden er ook alle boeken en artikelen die in het Esperanto over dit thema verschenen zijn in opgenomen.

Interlinguïstiek: Het Instituut voor Interlinguïstiek van de Adam-Mickievic-Universiteit in Poznan zal een cyclus Interlinguïstiek inrichten, voor het eerst in het wintersemester 1997-98. In de cursussen zullen plantalen, w.o. Esperanto, behandeld worden. Inlichtingen: Ilona Koutny, Adam Mickievic Univ., ul. Miedzychodzka 3-5, PL-60-371 Poznan.

ZEO: Dit is de afkorting die in Esperanto-kringen gebruikt wordt voor straten, pleinen, monumenten... die de naam dragen van de taal of van zijn ontwerper, dr. Zamenhof. Onlangs werd een boek uitgegeven waarin de gegevens van 1.044 ZEO's uit 54 landen opgenomen zijn.
Een dergelijke catalogus is nooit up-to-date: elke maand komen er immers nieuwe straatnamen en of monumenten bij.

Het hoogste rendement!

We leven in een tijd waarin efficiëntie en economisch rendement als de voornaamste waarden naar voren worden geschoven. Het is verwonderlijk dat die norm voor het onderwijs en gebruik van talen niet geldt. Men zou kunnen opwerpen dat die norm wel degelijk geldt. De meeste energie wordt gestoken in het onderwijs en het aanleren van het Engels, want daar kan je overal mee terecht... dus daarvan is het rendement het hoogst.
Volgt men hier evenwel geen valse redenering? Wanneer men geen rekening houdt met een aantal factoren, is communicatie in het Engels misschien de goedkoopste en efficiëntste oplossing met het beste rendement. Een objectieve analyse zou echter tot andere resultaten kunnen leiden.
Welke factoren moet men in overweging nemen, om het rendement van taal te evalueren? Natuurlijk is de bruikbaarheid ervan belangrijk: Engels heet wereldwijd bruikbaar te zijn, maar dat blijkt in de praktijk wel eens tegen te vallen. Anderzijds is de bruikbaarheid van het Esperanto – hoewel niet zo ruim – toch ook wereldwijd, en zonder enige twijfel zijn de contacten gemakkelijker te realiseren en zijn ze veel vruchtbaarder.
Een tweede belangrijke norm om rendement te beoordelen, is de energie die men moet besteden, om een zeker resultaat te behalen. Uit eigen ervaring, (studie- en onderwijservaring in zowel het Engels als Esperanto), kan ik beweren dat Esperanto veel vlugger onder de knie te krijgen is dan Engels. Engels is op dat gebied geen partij voor het Esperanto.
Maar het Esperanto heeft nog een andere rendementswaarde die men bij ethnische talen vrijwel niet aantreft: het vriendschapselement. Om dat te illustreren vertellen we de belevenissen van Asha. Asha is een Pools meisje van 20. Zij was in september 1996 een Esperantocursus gestart en nam in juni 1997 deel aan een toeristische marathonrondrit door Europa met een Poolse bus, waarbij men o.a. Londen, Edinburg, Dublin en Parijs zou aandoen. In Duitsland werd Ashas paspoort gestolen. Daardoor kon zij niet verder mee naar Engeland. De reisleider zette Asha af te Antwerpen en liet haar aan haar lot over. Antwerpse esperantisten ontfermden zich over haar: zorgden voor onderdak, hielpen haar aan een nieuw paspoort, maakten met haar enkele toeristische uitstappen, en zorgden ervoor dat zij naar Parijs kon. Daar werd ze opgevangen door andere esperantisten en kon zij zich tenslotte opnieuw bij haar reisgenoten vervoegen. Indien Asha enkele maanden Engels zou gestudeerd hebben, zou zij deze „vriendschapscoëfficiënt" niet hebben gehad.
De belevenissen van Asha zijn slechts exemplarisch. Vrijwel overal kunnen esperantisten gelijkaardige verhalen vertellen, waarbij zij uit de nood werden geholpen of zelf mensen uit de nood hielpen. Esperanto leren is dus wel degelijk zinvol en het kennen heeft zo zijn voordelen.

Esperantocursussen in Vlaanderen

Vele Vlaamse clubs organiseren een eigen cursus, waarover hierna de gegevens volgen. In de Stedelijke Taalleergangen van Antwerpen wordt de enige officiële Esperantocursus ingericht. Hij geeft toegang tot een officieel diploma. Organisaties die op eigen initiatief een cursus willen organiseren, kunnen een beroep doen op ondersteuning door de Vlaamse Esperantobond voor cursusmateriaal of om een bevoegde leerkracht te contacteren. Het centrale adres is: Vlaamse Esperantobond, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.

Antwerpen

De Antwerpse club heeft geen eigen cursus. Gegadigden worden naar de officiële avondcursus in de Quellinstraat gedirigeerd. Deze cursus heeft plaats op dinsdag en donderdag telkens van 18.30 tot 21.30. Hij omvat drie leerjaren: 1ste jaar elementaire kennis; 2de jaar practische kennis; 3de jaar verdieping in taal, literatuur en beweging. De cursus start op 2 september. Inschrijven vanaf eind augustus ter plaatse. Kostprijs: 2650,– fr. Plaats: Instituut voor Stedelijk Onderwijs, Quellinstraat 31, 2018 Antwerpen. Tel.: (03) 231 74 57.
Inlichtingen: Alex Humet, tel.: (03) 239 21 69.

Parallel met die cursus heeft er in het Esperantohuis een conversatiecursus plaats voor mensen die reeds een cursus hebben gevolgd. Het preciese ogenblik hangt af van de voorkeur van de gegadigden.
Inlichtingen: Iwona Kocieba, tel.: 440 35 58.

Brasschaat

Cursus ingericht door de seniorenraad van de gemeente. De cursus heeft plaats op vrijdagmorgen van 9.30 tot 11.30 uur. De cursus is gratis maar in principe enkel toegankelijk voor 55-plussers uit de gemeente Brasschaat. Toch worden ook 55-plussers uit de omliggende gemeenten toegelaten als er nog plaatsen vrij zijn.
Op vrijdag 19 sept. is er een informatiedag in „De

Remise", in het gemeentepark (nabij de Miksebaan). De cursus zelf start op 3 oktober en loopt tot eind juni. Hij heeft plaats in de „Oude Pastorie", Miksebaan 3, te Brasschaat.
De cursus is gratis met uitzondering van het cursusmateriaal. Het gebruikte handboek is *Esperanto Programita*. Lesgeefster: mevrouw H. Jacques-De Ketelaere.
Inlichtingen: Bij de gemeente, tel.: 650 02 00, vragen naar mevrouw Janssens van de Seniorenraad.

Brugge

Over eventuele cursussen in Brugge bereikten ons geen gegevens. Indien locale verenigingen belangstelling hebben om een Esperantocursus te organiseren, kunnen zij contact opnemen met de heer G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, 8310 Brugge Sint Kruis. Tel.: (050) 35 49 35.

Brussel

Dit jaar zijn er twee cursussen. Eén voor beginners en één vervolgcursus. De cursus heeft plaats in de Wetenschapstraat 29, te 1040 Brussel. Lesgevers zijn Hélène Falk (1ste jaar) en Emile Van Damme (2de jaar). De cursus start op woensdag 24 september 1997 om 18.30.
Er is ook een correspondentiecursus die wordt gecoördineerd en opgevolgd door Emile Van Damme.
Inlichtingen en inschrijvingen: Hélène Falk (tel.: 02/ 358 42 14) of Emile Van Damme (tel.: 02 / 569 17 83). Kostprijs: niet meegedeeld.

Gent

Traditiegetrouw organiseert de Gentse afdeling van de Vlaamse Esperantobond, *La Progreso*, haar eigen cursus. Deze cursus heeft plaats in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1, te 9000 Gent.
De cursus start op dinsdag 9 september 1997 om 19.00 uur met een informatie-avond tijdens dewelke men meteen kan inschrijven.
De eerste les is op 16 september en loopt net als alle volgende lessen van 19.00 tot 20.45 uur. De cursus van het 1ste jaar omvat basiswoordenschat en grammatica en wordt gegeven door Toon Afschrift. Het 2de jaar is een vervolmakings- en conversatiecursus o.l.v. Katja Lödör en Ingrid Lievens.
Kostprijs en cursusmateriaal niet meegedeeld.
Inlichtingen: Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge. Tel.: (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

Herk-de-Stad

In deze gemeente is er geen Esperantoclub actief, maar zij trad dit jaar wel op als gastheer voor de Limburgse Esperantodag. Ter gelegenheid daarvan maakte de schepen van cultuur van de gemeente zich sterk dat hij in de loop van dit jaar een Esperantocursus in de gemeente zou organiseren.

Houthalen

Het CC De Drij Berlengs, Vredelaan 36, 3530 Houthalen, richt een Esperantocursus in. Hij start op dinsdag 30 september 1997 om 20.00 uur met een info-avond en een gratis kennismakingsles. De eigenlijke cursus start op 7 oktober en duurt tot 2 december. Kostprijs: 1000,– fr. cursusmateriaal en lidmaatschap inbegrepen.

Kalmthout

Ondanks verwoede pogingen om de nodige contacten te leggen en belangstellenden te werven zal er dit jaar in Kalmthout tot nader order geen cursus worden ingericht. Indien een vereniging toch belangstelling heeft om in haar schoot een cursus te organiseren, kunnen wij wel instaan voor cursusondersteuning en het leveren van een lesgever.
Info bij de heer W. De Smet, tel.: (03) 666 99 49.

Kortrijk

Er wordt geen jaarcursus ingericht. Wel staat een weekendcursus ergens in de loop van voorjaar 1998 op het programma. Nadere informatie daarover wordt later meegedeeld. Indien verenigingen

Cursusondersteuning
De Vlaamse Esperantobond wil actief aan cursusondersteuning doen. Indien je lid bent van een vereniging en een lezing over Esperanto of een cursus Esperanto in je vereniging wil organiseren, dan kan je een beroep doen op logistieke steun van de Vlaamse Esperantobond. In vele steden hebben wij mensen die een lezing kunnen verzorgen of een cursus kunnen leiden. De vergoeding is onderling overeen te komen, maar is meestal terug te brengen tot de reële verplaatsingskosten en eventueel een symbolisch bedrag voor het geven van de cursus zelf.

belangstelling hebben om zelf een cursus of een lezing over Esperanto te organiseren, kan men ons contacteren voor een lesgever of spreker.
Contactpersoon: Piet Glorieux, tel.: (051) 56 90 30.

Leuven

De Leuvense afdeling start altijd een beetje later dan de andere omdat zij gelijke tred wenst te houden met het studentenleven. Hun cursusprogramma zit echter ijzersterk in elkaar. Het start met een info-avond op woensdag 15 oktober van 19.00 tot 23.00 u. Op zaterdag 18 en zondag 19 oktober organiseren zij een spoedcursus waarin de basis van de taal volledig wordt voorgesteld. Het is een kennismakingscursus voor taalbollebozen of een inleiding op de eigenlijke beginnerscursus. Hij start om 8.15 uur en duurt tot ongeveer 17.45. De beginnerscursus start op de eerst volgende woensdag, 22 oktober en duurt tot 25 maart 1998; duur: telkens van 19.30 tot 21.30. De cursus heeft plaats in CC Romaansepoort, Brusselsestraat 63, te Leuven.
Informatie en inschrijving: Esperanto 2000, Roger Goris, Rue René Ménada 44, B-1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12.

Oostende

De cursussen van Oostende zijn nog niet vastgelegd. Op vrijdag 10oktober heeft er een informatieavond plaats over Esperanto. Daarop worden met de gegadigden nadere afspraken gemaakt rond aard, dag, uur en startdatum van de cursus. Deze info-avond heeft plaats in de voormalige stadsschool „Vercamer", Northlaan 14 te Oostende-Mariakerke.

Peer

Het Cultureel Centrum van Peer heeft plannen om een Esperantocursus te organiseren. Indien deze cursus doorgaat zorgt de locale afdeling van de Vlaamse Esperantobond voor ondersteuning door het leveren van een lesgever en eventueel cursusmateriaal. Nadere informatie: datum, uur en plaats evenals eventuele kostprijs ontbreken evenwel nog volledig. Voor nadere inlichtingen wende men zich tot Marcel Aerts, tel. (011) 25 34 67.

Scouts

Ook scoutsgroepen (en andere jeugdbewegingen) kunnen een beroep doen op cursusondersteuning indien bij hen belangstelling bestaat voor een Esperantocursus. Contacteer Arie Bouman, Driesdreef 8, 9030 Mariakerke. Tel.: (09) 227 48 41.
Voor informatie over praktische ervaringen van scoutsactie en Esperanto kan men terecht bij de 214ste FOS, De Klimop. Contactpersoon: Nico Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: (016) 81 52 46.

Tienen

Hier wordt een basiscursus voor beginners met maximum 15 deelnemers ingericht. Volgens de levendige Cseh-methode (directe methode): vanaf de eerste les in het Esperanto; geen gebruik van de moedertaal. Geen huistaken, geen woordenlijsten uit het hoofd te leren, geen overhoringen. Examens (met diploma) voor wie het wenst. Deelnemersattest voor alle regelmatige cursisten. Regelmatig bijwonen van de lessen is noodzakelijk.
De cursus is bedoeld voor wie echte en diepgaande internationale contacten wil. De cursus is vooral een uitdaging voor iedereen met een ruime kijk op de wereld, die in 40 uur Esperanto evenveel (of meer) spreekvaardigheid wil verwerven als na 200 uur Engels, Frans, Duits, Spaans...
De cursus start op 18 november en duurt tot 5 mei, elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. Hij vindt plaats bij PLOB (Provinciale Leergangen voor Opleiding en Bijscholing), Volwassenenonderwijs, Alexianenweg 2, 3300 Tienen.
Kostprijs: 2500,– fr. alles inbegrepen: beknopte spraakkunst + woordenlijst, lidmaatschap 1998, tijdschrift „La Hirundo" 1998.
Inlichtingen: tel.: (016) 81 52 46.

Turnhout

In samenwerking met het CC De Warande organiseert Dinamo vzw een Esperantocursus voor gevorderden vanaf dinsdag 16 sept. van 9.00 tot 11.00 uur. De cursus loopt tot eind juni, elke week behalve tijdens de schoolvakanties.
Plaats: Kongoplein 2, 2300 Turnhout.
Lesgever: Ivo Durwael.
Inlichtingen en inschrijving: De Warande, Warandestraat 42, 2300 Turnhout. Tel.: (014) 41 94 94.
Kostprijs: 1000,– fr.

Esperanto-onderricht in Nederland

In september a.s. zal opnieuw een aanvang worden gemaakt met de Tweedegraads Lerarenopleiding Esperanto. In het afgelopen jaar werd die opleiding tijdelijk gegeven in het hoofdkantoor van de Esperanto Wereldbond (UEA, Universala Esperanto-Asocio), Nieuwe Binnenweg 176 te Rotterdam. Deze opleiding zal volgens de huidige vooruitzichten ook in het komende studiejaar tijdelijk op dezelfde plaats worden voortgezet. De cursusduur van de opleiding is 4 jaar, met dien verstande dat als gevolg van het verkrijgen van vrijstellingen van bepaalde (sub-)onderdelen van het examenprogramma en als gevolg van de structuur van het Esperanto de studieduur in de praktijk korter kan uitvallen. Het cursusgeld bedraagt ook voor het komende studiejaar NLG 1250,–.

Het doel van de Tweedegraads Lerarenopleiding Esperanto is om leraren op te leiden voor het geven van Esperanto in het voortgezet onderwijs.

Als specifieke doelstellingen van deze opleiding dienen te worden genoemd:

1. De student moet aan het eind van deze opleiding adequaat kunnen functioneren als leraar in het tweedegraads gebied.
2. De student beschikt over voldoende kennis en vaardigheden op de terreinen van de vakinhouden en algemen beroepsvoorbereiding. Hij heeft inzicht in de samenhang van deze terreinen en heeft geleerd kennis en vaardigheden in het schoolpracticum toe te passen.
3. Vakinhoud: De student heeft een toereikende beheersing van de vier taalvaardigheden (lezen, luisteren, schrijven, spreken), beschikt over een adequate socio-culturele competentie en heeft inzicht in het functioneren van taal als communicatiemiddel en van de rol van het Esperanto in de wereld.
4. Beroepsvoorbereiding: De student is in staat onderwijsprocessen te ontwerpen, bij te stellen en eraan uitvoering te geven. Hij kan onderwijsprocessen evalueren en remediërende activiteiten uitvoeren. Hij is in staat leerlingen te begeleiden en op school ontwikkelings- en organisatorische taken uit te voeren.

De inhoud van de aan de Tweedegraads Lerarenopleiding Esperanto verbonden examens is omschreven in de onderdelen van het examenprogramma. Deze onderdelen luiden in het kort als volgt:

1. Spraakkunst; 2. Fonetiek; 3. Mondelinge taalvaardigheden; 4. Schriftelijke taalvaardigheid; 5. Vocabulaire; 6. Kennis van de Esperantobeweging; 7. Letterkunde; 8. Taalkunde; 9. Commercieel Esperanto; 10. Vakdidactiek; 11. Algemene Onderwijskunde; 12. Praktijk.

De tweedegraads Lerarenopleiding Esperanto is geregistreerd in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO) te Groningen.

Nadere inlichtingen over deelname aan deze opleiding kunnen worden ingewonnen bij het secretariaat van de Stichting „Esperanto bij het Onderwijs", de heer P.C. Hoogduin, 't Lienplantsoen 74, 2264 MC Leidschendam. Telefoon: 070 327 21 16.

Esperanto-Nederland

Faulhaberweekend

Dit jaar heeft het faulhaberweekend plaats van 3 tot 5 oktober in het vakantieoord „Mennorode", Apeldoornseweg 185, Elspeet. Tel.: 0577-498111.

Het thema is: „Tsaar Peter de Grote, wetenschappelijke en culturele uitwisseling." De voordrachten worden verzorgd door:

Ko Hammer: Amuzante inleiding van het thema aan de hand van het verhaal over het bezoek van Tsaar Peter de Grote aan Nederland (Zaandam en Amsterdam).

Ed Borsboom: De titel van zijn lezing is: „Russische Esperantoschrijvers". Hij spreekt vooral over de vroegste periode van het Esperanto.

Ben Weber: Esperantospreker van geboorte spreekt over de bekende Russische componist Peter Iljitsj Tsjajkovskij. Hij illustreert zijn lezing met pianospel en bandopnamen.

Ulrich Brandenburg: Eveneens Esperantospreker van geboorte en Duits diplomaat bij de NATO in Brussel spreekt over de relaties tussen Rusland en de NATO.

Moissej Bronstein: Hij komt uit Tichvin (nabij Sint-Petersburg) en spreekt over „Sint Petersburg en Esperanto – 105 jaar geschiedenis."

Deze bekende en talentvolle Russische Esperantospreker (muzikant, dichter en schrijver) verzorgt ook het ontspanningsprogramma van zaterdagavond.

Op zondag is er een oecumenische dienst die wordt voorgegaan door Jelly Koopmans.

De deelnamekosten variëren van 115 tot 225 NLG. Vraag een inschrijvingsfomulier en nadere inlichtingen bij:

Peter Van Noorden,
Dr. A. Schweitzerlaan 22,
NL-1443 WT Purmerend
Tel.: 0299 43 14 56

Oostende – La Konko

Markola Kongreso en Viering 10 jaar La Konko

De Vlaamse Esperantobond brengt voorstanders van het Esperanto uit ons land samen met Britten, Duitsers, Fransen, Nederlanders en mogelijk uit andere landen van Europa tijdens het Markola Kongreso van 26 tot 28 september 1997. De lokale groep La Konko organiseert en viert terzelfder tijd zijn tienjarig bestaan.

Het programma:

Vrijdag 26 sept. van 14.00 tot 22.00 uur: ontvangst in de firma Witdoeckt, op de hoek van de Witte Nonnen- en de Kerkstraat, dichtbij het Wapenplein. 's Avonds kennismaking.

Zaterdag 27 sept. om 10.30 ontvangst op het stadhuis. Samenkomst aan de ingang van het stadhuis, recht over de driemaster *Mercator*. Na deze ontvangst vertrekken we per bus naar Koekelare voor een lichte lunch in de „Hertog van Arenberg", bezoek aan de permanente tentoonstelling etsen van Käthe Kollwitz, van wie we nadien op de Duitse militaire begraafplaats te Vladslo het befaamde beeldhouwwerk „Het treurende ouderpaar" zullen zien. Via Diksmuide rijden we terug naar Oostende.

Om 19.00 uur, in restaurant „Benny", Vlaanderenstraat 13, eveneens in het stadscentrum, Algemene Ledenvergadering van de Vlaamse Esperantobond, gevolgd door het feestmaal. Voor dit laatste is er keuze tussen 3 menu's: vlees, vis of vegetarisch.

Zondag 28 sept. om 10.00 uur: naar keuze bijwonen van de H. Mis in de St. Peter-en-Pauluskerk – deze zal gedeeltelijk in het Nederlands, gedeeltelijk in Esperanto worden opgedragen –, of niet religieuse bijeenkomst met een nader te bepalen onderwerp. Een lezing over Euroregio's behoort tot de mogelijkheden. Deze samenkomst heeft plaats in het Koninklijk Atheneum III, H. Serruyslaan 28. Nadien geleide stadswandeling en/of museumbezoek en vrij middagmaal.

Om 15.00 uur in de luchterzaal van het Feestpaleis, Wapenplein, slotzitting met het optreden van het Oostendse koor „Tonadiores", o.l.v. mevrouw Aimée Thonon. Einde rond 16.30 uur.

Deelname: 1000,– BEF tot 15 sept., daarna 1200,– BEF.

Inbegrepen zijn de verplaatsing en de lichte lunch op 27 sept. Voor gedeeltelijke deelname: 200,– BEF. Deelname aan de feestmaaltijd: 1000,– BEF. Hotelbespreking kan via het secretariaat van *La Konko*.

Antwerpen – La Verda Stelo

La Verda Stelo viert zijn 90-jarig bestaan!

Inderdaad, de Antwerpse Esperantogroep werd opgericht in 1907 door de heer Frans Schoofs, stichter en voorzitter, als vereniging ter bevordering en verspreiding van de Internationale taal, en werd 20 jaar later officieel vermeld in het Staatsblad (20 februari 1927). Daartoe werd door het toenmalig bestuur besloten om de voordelen van een „Vereniging zonder Winstoogmerken – VZW" te kunnen genieten en terzelfder tijd om aan de groep een officiële waarde toe te kennen.

Wie de ganse geschiedenis van de vereniging – die steeds een toonaangevende rol heeft gespeeld in de Belgische Esperantobeweging – wil kennen, kan best de drie brochures raadplegen die verschenen zijn ter gelegenheid van het 25-, het 50- en het 75-jarig bestaan van *La Verda Stelo*.

Deze jubilea werden allen met speciale luister gevierd, aangepast aan het tijdsgebeuren. Ook voor de officiële instanties van Antwerpen was dat een gelegenheid om hun waardering voor de culturele werking van de groep te betuigen. Bestuur en leden werden op het stadhuis verwelkomd waar zij op een hartelijke manier werden ontvangen. Tijdens het 50-jarig (gouden) jubileum had de toenmalige, befaamde burgemeester, Lode Craeybeckx, erop gestaan persoonlijk aanwezig te zijn!

Heeft de werking van *La Verda Stelo* door de jaren heen nu vruchten afgeworpen?

Als ondergetekende in 1950 tot de beweging toetrad als vrijwillig en entousiast medewerker, kan hij – materieel gezien – bevestigen dat het ganse bezit van de groep een kapitaal uitmaakte van enkele duizenden franken en dat onze wekelijkse bijeenkomsten plaats vonden in een bescheiden, gehuurd lokaal van café „De Witte Leeuw", aan de Frankrijklei, tegenover het Operagebouw.

Door de gezamenlijke, dynamische inspanningen van het wisselend bestuur en zijn trouwe leden, is men er schitterend in geslaagd om in 1981 te beschikken over een ruim en gezellig clublokaal op de eerste verdieping van een herenhuis aan diezelfde Frankrijklei, nr. 140, in volle stadscentrum, dat gelegenheid biedt tot het geven van Esperantocursussen, het organiseren van plechtige ontvangsten, het inrichten van voordrachten met buitenlandse sprekers en – voornamelijk – het vergasten van de eigen leden op een wekelijkse bijeenkomst in een sfeer van genegenheid en vriendschap.

Hierdoor is ons verenigingsleven veel aan betekenis gaan winnen; is het aantrekkelijker geworden; is het samenhorigheidsgevoel versterkt en heeft het zijn werking naar buiten uit een veel groter aanzien gegeven.

Tot vreugde van ons allemaal zien wij in de viering van het 90-jarig bestaan van *La Verda Stelo* dan ook een sterke aanwijzing om verder te doen en te hopen dat in 2007 – als eeuweling – met dezelfde dynamische vooruitgang de groei en bloei van de Antwerpse Esperantovereniging zich – langzaam maar zeker – nog verder zal ontplooien!

Zonder schroom kunnen wij besluiten met te zeggen dat *La Verda Stelo* doorheen de Esperantowereld een grote faam verworven heeft.

Bonvolemulo

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 oktober 1997. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden in de gegevensbank van INTERNET opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten gebeurt gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

De voertaal tijdens de bijeenkomsten van de clubs van de Vlaamse Esperantobond is de universele taal *Esperanto*. Mensen die het *Esperanto* niet machtig zijn, hebben recht op vertaling naar het Nederlands. Het hoofddoel van de vereniging is het verspreiden, propageren en beoefenen van de idee en de taal Esperanto.

AALST
La Pioniro
De vergaderingen hebben plaats in het Cultureel Centrum „De Werf", (lokaal 3), Molenstraat, Aalst. De avonden beginnen om 20.00 uur. Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

Er zijn bijeenkomsten voorzien op
dinsdag 30 sept.:
dinsdag 28 okt.:
dinsdag 25 nov.:
Nadere programmapunten werden niet meegedeeld.

ANTWERPEN
La Verda Stelo
Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

Na onze zomerbijeenkomsten met wisselend publiek, net-terug of bijnaweg vakantiegangers, gasten en rustig-thuisblijvers, starten we het nazomerprogramma. Hartelijk dank aan allen die meehielpen de winkel draaiende te houden en interessante bijdragen leverden voor de vergaderingen. We zijn weer begin september: Wie kent er nog kandidaten voor de avondcursus Esperanto in de Quellinstraat?
vrijdag 5 sept.: Jacques Schram leert ons SAT beter kennen. Voor wie helemaal niet weet wat dit letterwoord betekent, kunnen we al zeggen dat het over onze Esperanto-zusterbeweging zal gaan.
vrijdag 12 sept.: Eddy Raats vertelt over zijn bezoek aan Cuba en over de vele Esperanto-ontmoetingen tijdens zijn verblijf. Hij hoopt dat één van zijn Cubaanse vrienden er deze avond ook bij zal zijn.
vrijdag 19 sept.: Rita Galmache, moeder van een autistisch kind, geeft ons een uiteenzetting over deze handicap.
zondag 21 sept.: Voor alle leeftijden: wandeling met verrassing te Lier. Afspraak 14.00 uur. Verdere info volgt. Wie er in april bij was in Zoersel, zal dit zeker niet willen missen.
vrijdag 26 sept.: Minimumprogramma in de club: conversatie-avond, want in Oostende begint het Markola Kongreso, en velen van onze leden willen daar bij zijn.
vrijdag 3 okt.: 25 jaar geleden werd de groep van Kalmthout opgericht. Wim De Smet stond bij de wieg en zag en hielp onze buurgroep groeien.
vrijdag 10 okt.: Programma wordt later nader bepaald.
vrijdag 17 okt.: Stella De Weerd ging naar het SAT-congres in Augsburg. Een aanvulling „uit de praktijk" van het onderwerp van Jacques in september.
vrijdag 24 okt.: Wim De Smet, Ward Kusters en Eddy Raats brengen verslag uit over het Esperanto Wereldcongres in Adelaïde, over Australië en ... Ruim voldoende om twee interessante avonden te vullen...
vrijdag 31 okt.: ... dus vertellen de drie bovenvermelde verslaggevers vandaag verder.

Reeds te noteren data:
vrijdag 12 dec.: Zamenhofavond en viering van het 90-jarig bestaan van La Verda Stelo. Voor de gelegenheid niet in ons clublokaal, maar in de zaal van de Steinerschool, te Antwerpen.
zondag 21 dec.: Traditioneel kinderfeest.

BRUSSEL
Europa Esperanto club
Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen. Onder hen zijn heel wat Europese ambtenaren, zodat wie echt een beeld van de mogelijkheden van de internationale taal wil krijgen, daar eens een kijkje moet gaan nemen. Jammer genoeg wordt het programma van de club slechts maandelijks vastgesteld en is het niet mogelijk een uitgebreid overzicht in *Horizontaal* te publiceren.
Voor nadere inlichtingen kan je terecht bij Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.

Noteer echter wel:
zaterdag 13 dec.: Zamenhoffeest van 11 tot 18 uur in CC De Zeyp. Van Overbekelaan 164, 1080 Brussel.

GENT
La Progreso
Iedere 4de vrijdag van de maand gewone clubvergadering in ons lokaal *„La Progreso"*, Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de dinsdag van 19.00 tot 20.45 uur in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

dinsdag 9 sept.: Informatieavond over Esperanto, in de Volkshogeschool, Bargiekaai, om 19.00 u.
dinsdag 16 sept.: Eerste les van de nieuwe avondcursus, van 19.00 tot 20.45 u., in de Volkshogeschool.
zondag 21 sept. *La Progreso* bezoekt de Esperantoclub van Valenciennes.
vrijdag 26 sept.: Clubvergadering in ons lokaal te Gentbrugge.
dinsdag 14 okt.: Conversatieavond.
vrijdag 24 okt.: Verslag over de Esperantozomeractiviteiten; o.a. over het Wereldcongres in Adelaïde, Australië.

GRONINGEN
Groningen ligt weliswaar niet vlak over de grens, maar wij ontvangen bezoekers met open armen. Voor bezoekers die iets interessants te vertellen hebben passen wij zelfs ons programma aan!
Wij komen eens in de week bij elkaar op een donderdag. De locatie is: Dreeslaan 1, Groningen. De eerste bijeenkomst na de zomer is op 11 september. Voor details kan je het beste bellen naar +31 50 527 45 72.

HASSELT
Esperanto Hasselt
We vergaderen tweemaal per maand

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET,
http://esperanto.agoranet.be/fel/nl/grupoj.html

op dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur in het CC van Hasselt. De eerste vergadering van de maand is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus „Spreken in Esperanto". Inlichtingen over het programma kunnen worden verkregen bij Marcel Aerts, tel.: (011) 25 34 67.

dinsdag 16 sept.: Spreken in het Esperanto door Jan Bovendeerd.
dinsdag 7 okt.: Kruiswoordraadsels, door Josy Hermans.
dinsdag 21 okt.: Spreken in het Esperanto door Jan Bovendeerd.
dinsdag 4 nov.: Verhaal over Wenen, door Harry Schutters.
dinsdag 18 nov.: Spreken in het Esperanto door Jan Bovendeerd.
dinsdag 2 dec.: Dia's over Bulgarije, door Marcel Aerts.
vrijdag 12 dec.: Jaarfeest van de Hasseltse Esperantoclub.

HOUTHALEN
Houthalense Esperantogroep

De club organiseert in samenwerking met CC De Drij Berlengs een Esperantocursus. Inlichtingen over deze cursus en eventuele andere clubactiviteiten bij Jos Vandebergh, Ambachtstraat 9, 3530 Houthalen.

dinsdag 30 sept.: Gratis kennismakingsles en info-avond. De feitelijke lessenreeks start op 7 okt. en duurt tot 2 dec.

KALMTHOUT
La Erikejo

De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58.
Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 18 sept.: Elke aanwezige kan tien minuten vertellen (in het Esperanto) over zijn vakantiebelevenissen.
donderdag 16 okt.: Jorg De Mulder vertelt over zijn ervaringen:„Een jaar als student in China."

KAPELLE
Esperanto-Grupo „Meza Zelando"

Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze-avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 63 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

vrijdag 19 sept.: om 19.30 u. bij Els de Morrée, Kruitmolenlaan 31, Middelburg. Programma: iedereen vertelt iets over zijn vakantie-evaringen.
vrijdag 17 okt.: om 19.30 u. bij Dies en Sally Krombeen, Vijverstraat 3, Kapelle. Programma: iedereen zoekt een interessant tijdschrift- of krantenartikel en vertelt daarover.
vrijdag 28 nov.: om 19.30 u. bij Sunja van Liere, Goese Meerlaan 18, Goes. Programma: tevoren bestudeert ieder de laatste taalrubriek van *FEN-X/Horizontaal*, die we dan gezamenlijk behandelen.

KORTRIJK – ROESELARE – TIELT
Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: (056) 20 07 96. Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof (vlakbij de Grote Markt), 8500 Kortrijk.
Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96 of Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30.

maandag 25 aug.: De heer Damh Dinh Dam, een Viëtnamees esperantist die tijdelijk in Frankrijk verblijft, beantwoordt al onze vragen over Viëtnam. Bovendien zingt hij en declameert hij gedichten van eigen hand en van wereldvermaarde dichters.
maandag 22 sept.: Discussie-avond – wij bespreken de argumenten vóór en tegen Esperanto o.l.v. Piet Glorieux.
maandag 27 okt.: Mythes uit de geschiedenis van België, Vlaanderen en Wallonië. Jean-Pierre Allewaert vertelt hoe wij de officiële geschiedschrijving met een korrel zout moeten nemen. Hij baseert zich op het boek van A. Morelli.

LEUVEN
Esperanto 2000

Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond (met verschillende cursussen). „Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag en op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 2000. Start telkens om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 3 sept.: Laborvespero 2000 (start vervolgcursus).
woensdag 10 sept.: Vespero 2000. Een gezellig samenzijn. Verwelkoming voor het nieuwe seizoen 97/98 met een drankje. Woord- en andere spelletjes, alsook gezellig keuvelen in het Esperanto.

Ook onze cursussen voor 1997/98 starten in oktober. Op woensdag 15 okt. Informatieavond; het weekend van 18 en 19 okt. spoedcursus en woensdag 22 okt. start van de gewone cursus. Met de vervolgcursus gaan we echter reeds veel vroeger van start, nl. op woensdag 3 sept.!

OOSTENDE
La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool „Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. (059) 80 85 17.

vrijdag 5 sept.: De geplande info-avond wordt verschoven naar 10 oktober.
vrijdag 26 sept. tot zondag 28 sept.: Markola Kongreso, viering van 10 jaar La Konko. Voor het volledige programma zie rubriek Clubtribune.
vrijdag 10 okt.: Info-avond over Esperanto met voor de nieuwe cursisten afspraken over dag, uur en aard van de cursus.

Contactadressen van groepen

AALST *La Pioniro,* H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
AMERSFOORT W.P. Roelofs, Vosseveldlaan 16, NL-3768 GM Soest, tel.: (035) 601 54 73.
ANTWERPEN *La Verda Stelo,* p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00. — *Progressief Esperanto Forum,* Jacques Schram, Hof ter Bekestraat 49, 2018 Antwerpen. Tel.: (03) 237 86 02.
BERINGEN T. Geerdens, Schomstraat 53, B-3582 Beringen, tel.: (011) 43 30 78.
BEVERWIJK *Stelrondo* N. Moerbeek-Bartels, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.
BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: (050) 35 49 35.
BRUSSEL E. Van Damme, Albert-I-straat 44, B-1703 Schepdaal, tel.: (02) 569 17 83.
DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, Peizerweg 68-47, NL-9726 JM Groningen. — *NUFARO* Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, tel.: (050) 577 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.
HASSELT M. Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 25 34 67.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63.
KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30 — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96.
LEUVEN *Esperanto 2000* Roger Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12.
LIMBURG Albert Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 32 36 03. — Jos Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor).
MIDDELBURG zie KAPELLE
NIJMEGEN *Esperantoclub Zamenhof* G.H.M. Wulfers, Lindanusstraat 16, NL-6525 PV Nijmegen, tel.: (024) 355 15 05. — *NEJ-sekcio* Jacob Canisstraat 2, NL-6521 HL Nijmegen, tel.: (080) 22 26 95.
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: (059) 80 85 17.
ROESELARE zie KORTRIJK
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIELT zie KORTRIJK
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 45 13 29.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg,* M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel.: (070) 38635 29; — D. Ederveen: tel.: (070) 386 66 53.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando* Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Algemene Ledenvergadering.

Op zaterdag 27 sept. 1997 heeft in het kader van het *Markola Kongreso* en de viering van 10 jaar *La Konko,* een algemene ledenvergadering van de Vlaamse Esperantobond plaats in restaurant „Benny".
Op de dagorde staat de goedkeuring van het werkingsplan voor 1998.
Wij verzoeken de leden zoveel mogelijk aanwezig te zijn. Wie zich niet kan vrijmaken kan een stemvolmacht geven aan één van de aanwezigen.

Computerklas

Wegens de toenemende invloed van de computer op de communicatiemaatschappij en de toenemende wereldwijde contacten met Esperanto via het Internet wil de Vlaamse Esperantobond in het Esperantohuis een computerklas inrichten. Daar zouden leden dan ervaring met o.a. surfen op het Internet kunnen opdoen. Omdat nieuwe computers een te grote investering zijn, zoeken wij oude PC's (met 486 processor en werkgeheugen van (uitbreidbaar tot) 16 Mb). Kan je ons daaraan helpen (gratis of tegen een zacht prijsje) geef ons dan een seintje: (03) 234 34 00 of via electronische post Esperanto@agoranet.be.

mi ♥ esperanton

Esperantocursussen in Nederland

Ook in Nederland worden Esperantocursussen georganiseerd. Wij beschikken echter niet over gedetailleerde inlichtingen. Wie in Nederland cursus wil volgen neemt best contact op met het secretariaat van Esperanto-Nederland, Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen.
Wie in Nederland Esperanto leert kan ook een diploma verwerven. Voor informatie over de examens van de Nederlandse Esperanto-Examencommissie kunt u terecht bij mevr. M. Massar, tel. (072) 561 26 68.